

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
BAUDŽIAMOJO PROCESO KATEDRA**

JOVITOS NEDVECKYTĖS

**PĖDSAKAI ĮVYKIO VIETOJE:
SURADIMAS, FIKSAVIMAS, PAĖMIMAS**

Magistro baigiamasis darbas

**Mokslinis vadovas:
doc. dr. Renata Ryngevič**

Vilnius, 2009

TURINYS

TURINYS.....	2
ĮVADAS.....	3
1. PĖDSAKŲ SURADIMAS, FIKSAVIMAS, PAĖMIMAS ĮVYKIO VIETOJE	8
1.1. Rankų pėdsakų suradimas, fiksavimas, paėmimas.....	11
1.2. Biologinių pėdsakų suradimas, fiksavimas, paėmimas.....	27
2. ORGANIZACINIAI PĖDSAKŲ ĮVYKIO VIETOJE SURADIMO, FIKSAVIMO, PAĖMIMO ASPEKTAI LIETUVOS POLICIJOS DARBE	33
2.1. Rankų pėdsakų panaudojimo tiriant nusikaltimus Lietuvoje problematika ir perspektyvos.....	35
2.2. Biologinių pėdsakų panaudojimo tiriant nusikaltimus Lietuvoje problematika ir perspektyvos.....	38
2.3. Kitų pėdsakų, paimamų įvykio vietoje, panaudojimo tiriant nusikaltimus Lietuvoje galimybės ir perspektyvos.....	43
3. PĖDSAKŲ PAĖMIMO ĮVYKIO VIETOJE IR TYRIMO PROBLEMOS, GALIMI SPRENDIMO BŪDAI IR PERSPEKTYVOS.....	46
IŠVADOS.....	55
REKOMENDACIJOS.....	57
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	59
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA.....	62
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA.....	63
PRIEDAI.....	64

IVADAS

Kiekvienas nusikaltimas yra susijęs su supančia aplinka ir joje atsispindi. Kad ir kaip greitai būtų padarytas nusikaltimas, jis niekada nėra vieno veiksmo aktas: tai sudėtinga nusikaltėlių, nukentėjusiųjų, kitų asmenų, vienaip ar kitaip įtrauktų į nusikaltimo veiksmo sferą, veiksmų sistema tiek prieš nusikalstamą įvykį, tiek jo metu ir po jo. Visų šių veiksmų žymės ir yra nusikaltimo pėdsakai, kurie suteikia vertingos informacijos apie nusikaltėlį, nusikaltimo padarymo būdą, nusikaltimo aplinkybes. Pėdsakai tiriant nusikaltimus naudojami labai seniai. Apie tai, kad jie buvo naudojami dar iki mūsų eros, liudija seniausi dokumentai, pavyzdžiui, senovės Indijos Manu įstatymai (II a. prieš m. e.–II m. e. a.), kuriuose nusikaltimų tyrimas prilyginamas medžiotojo, ieškančio laimikio pagal kraujo pėdsakus, veiksams.¹

Dar seras Artūras Konanas Doilis (1859–1930), žymus škotų rašytojas, labiausiai žinomas kaip detektyvo Šerloko Holmsio autorius, rašė: „Ne viena tardymo meno šaka nėra galbūt tokia svarbi ir tuo pačiu taip apleista – kaip pėdsakų skaitymo menas“.² Įsitvirtinus daktiloskopijai teisėsaugos organai ėgavo iš esmės pirmą objektyvų įtariamųjų asmenų identifikavimo metodą. 1892 m. seras Francis Galtonas (1822–1911) įrodė, kad tikimybė dviem asmenims turėti tuos pačius pirštų papiliarinius raštus yra nykstamai maža: 1:64 000 000 000).³ Pradėta vystyti rankų pėdsakų radimo įvykio vietoje technikas.

Daktiloskopinio tyrimo pagrindu pirmą kartą teismų praktikoje Europoje (Anglijoje) 1902 m. rugsėjo 2 d. teismas nuteisė 7 metams kalėti žmogų (Harry Jackson) už įsibrovimą į namus. Jo papiliarinių linijų atspaudai buvo aptikti ant ką tik nudažytos palangės ir palyginti su turimais kartotekoje atspaudais – ją metais anksčiau įsteigė seras Edward Henry.⁴ Pavyzdžiui, pirmą daktiloskopinę ekspertizę Lenkijoje buvo atlikta 1909 m. lapkričio mėn. – ją atliko šios srities pradininkas Michalas Žabczynskis.⁵

Mokslinius metodus ir technines priemones nusikaltimams tirti Lietuvoje pirmą kartą pradėjo naudoti kriminalinė policija. Jos sudėtyje plėtojosi tuometiniai kriminalistinių tyrimų padaliniai. Mokslinės kriminalistikos pradžia Lietuvoje reikėtų laikyti 1927 m. Tais metais kriminalinės policijos skyriuje B buvo paskirtas Nusikaltėlių registracijos vedėjas (juo tapo Antanas Penčyla).

Nusikaltėlių registracijos vedėjo žinioje buvo:

1. Daktiloskopija;

¹ Kurapka E., Malevski H., Palskys E., Kuklianskis S. Kriminalistikos technikos pagrindai: vadovėlis. Vilnius, 1998.

² http://lt.wikipedia.org/wiki/Arthur_Conan_Doyle, prisijungimo laikas 2009-10-23.

³ Fingerprints, http://en.wikipedia.org/wiki/Francis_Galton#Fingerprints, prisijungimo laikas 2009-10-23.

⁴ Obserwacja palców, Policja, Nr. 8(53), sierpień 2009 r., www.gazeta.policja.pl, prisijungimo laikas 2009-09-12.

⁵ Ten pat, Zacząto się 100 lat temu.

2. Tapatybės nustatymas daktiloskopija, fotografija, pėdsakų ir kt.;
3. Dokumentų tyrimas;
4. Žinių tvarkymas ir teikimas apie įtariamuosius ir teistus;
5. Muziejus;
6. Įvairūs laboratoriniai tyrimai.

Tai buvo pirmoji valstybinė kriminalistinė įstaiga Lietuvoje.⁶

Atkūrus Nepriklausomybę, Lietuvoje transformavosi daugelis visuomeninių santykių. Pokyčiai ekonomikoje užtikrino spartų rinkos ekonomikos kūrimą, socialiniame gyvenime įtvirtinami demokratiniai procesai. Tačiau tokia pokyčių pažanga iki šiol dar negali visiškai užtikrinti žmogaus ir jo nuosavybės saugumo.

Lietuvoje ne tik didėja nusikalstamų veikų skaičius, bet kinta ir jų struktūra, dinamika. Nusikaltimų padarymo būdai tampa vis labiau kvalifikuoti, sudėtingesni. Jiems padaryti vis dažniau panaudojamos mokslinės ir techninės priemonės bei naujausios technologijos.

Siekiant optimizuoti nusikalstamų veikų tyrimą ir baudžiamųjų bylų nagrinėjimą 2003 m. gegužės 1 d. Lietuvoje įsigaliojo naujasis Baudžiamojo proceso kodeksas. Lietuvos teisės istorijoje tai pirmas nacionalinis kodifikuotas įstatymas, reglamentuojantis nusikalstamų veikų tyrimą ir baudžiamųjų bylų nagrinėjimą teisme. Jame stengiasi nustatyti optimalias procesines taisykles, leidžiančias maksimaliai greitai ištirti ir išnagrinėti baudžiamąją bylą.⁷ Valstybė nori ir stengiasi apsaugoti savo piliečius. Pagrindinis šalies įstatymas – Konstitucija garantuoja žmogaus saugumo užtikrinimą.⁸ Turbūt šis magistro baigiamasis darbas neturėtų prasmės, jeigu visuomenė gyventų vadovaudamasi tik įstatymais. Kadangi taip nėra, neįmanoma nepastebėti, kad šiuolaikinis nusikalstamumas įgauna vis didesnę pagreitį, kartu kurdamas vis tobulesnius nusikaltimų būdus, rūšis bei formas, vis tobulesnius įrankius bei priemones jiems įvykdyti ir vis originalesni ir profesionalesni tampa nusikalstamo pasaulio dalyviai. Pastarųjų trejų metų statistika rodo, kad vėl augo nusikalstamų veikų skaičius: 2006 m. buvo užregistruota 82155 nusikalstamos veikos, 2007 m. – 73741, 2008 m. – 78090, per 2009 m. I pusmetį – jau 42815. Būtent dėl to ypatingai svarbūs tampa nusikaltimų tyrimai ir jų atskleidimas, kuris kiekvienu atveju yra susijęs su įvykio vietoje paliktais pėdsakais. Užregistruotų nusikaltimų, kurių padarymo vietose daugiausia ir randami pėdsakai, skaičius per 2009 m. I pusmetį pasiekė 39252, kai tuo tarpu per visus 2008 m. jų buvo užregistruota 72174.⁹

⁶ Kriminalistinių tyrimų raida Lietuvoje, <http://ktc.policija.lt/>, prisijungimo laikas 2009-10-23.

⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras, I–IV dalys. Vilnius, 2003.

⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucija, <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>, prisijungimo laikas 2009-08-17.

⁹ Nusikalstamumo statistika, <http://www.ird.lt/news.php>, prisijungimo laikas 2009-08-17.

Pėdsakų ir kitų įkalčių suradimas ir tinkamas užfiksavimas buvo, yra ir bus vienas iš reikšmingiausių etapų tiriant nusikalstamas veikas, be kurio šis tyrimas tampa beprasmiškas ir bevaisis. Būtent dėl to šios temos aktualumą ypač junta kiekvieną dieną žmonės, dirbantys šioje srityje. Ši tema nėra nauja, tačiau autorė pabandys ją atskleisti savitu aspektu: daugiausia remdamasi ekspertų praktika bei patirtimi, tam kad šis baigiamasis darbas kuo labiau atspindėtų dabartinę pėdsakų suradimo, fiksavimo, paėmimo apžiūrint įvykio vietas situaciją, tendencijas, esamas organizacines problemas ir ateities prognozes. Šiam tikslui pasiekti darbo autorė bendradarbiaus su Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centru (toliau KTC), kuriam padedant šis baigiamasis darbas turėtų būti labiau panašus į gyvą praktiką, negu į sausą teoriją. KTC yra specializuota policijos įstaiga, kurios paskirtis teikti policijos įstaigoms ir kitoms šalies teisėsaugos ir teisėtvarkos institucijoms mokslinę ir techninę pagalbą tiriant nusikalstamas veikas bei vykdant jų prevenciją.¹⁰ Iš pirmo žvilgsnio geriausi nusikaltimo pėdsakai tik tada tampa svariais ir neginčijamais įrodymais baudžiamojoje byloje, kai jie moksliskai tiriami kriminalistinėje laboratorijoje ir specialistai pateikia savo išvadas. Specialistų išvados turi būti kokybiškos, tikslios ir patikimos. Tai pasiekama per laboratorijos akreditaciją pagal atitinkamus standartus. Akreditavimas – oficialus vienos iš Europos akreditacijos organizacijos (angl. *European accreditation organization*) akreditavimo įstaigos pripažinimas, kad organizacija (laboratorija) dirba kokybiškai ir jos teikiamos paslaugos patikimos. Nuo 2007 m. spalio 31 d. KTC yra akredituotas pagal tarptautinį standartą ISO/IEC 17025:2005 „Tyrimų, bandymų ir kalibravimo laboratorijų kompetencijai keliami bendrieji reikalavimai“.¹¹ Akreditacija yra suteikiama 4 metams, kasmet vyksta veiklos išoriniai auditai ir esant teigiamam akreditavimo įstaigos įvertinimui kokybės sertifikatas pratęsiamas kitiems 4 metams. KTC pradinį sertifikatą suteikė Olandijos akreditavimo tarnyba (angl. *Dutch Accreditation Council RvA*). 2009 metais išorės auditą atliko Lietuvos nacionalinis akreditavimo biuras kaip Europos akreditacijos organizacijos tikrasis narys.

Pėdsakai ir kiti įkalčiai, paimami apžiūrint įvykio vietas, tiriami taip pat Lietuvos teismo ekspertizės centre. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad šios įstaigos specialistai nedalyvauja nusikaltimo pėdsakų paieškoje tiesiogiai įvykio vietų apžiūrose, bei į tai, kad KTC atlieka keliskart daugiau objektų tyrimų, būtent KTC veiklos rezultatų statistiniais duomenimis buvo pasinaudota rašant baigiamąjį darbą (žr. 1, 2 priedus). Abiejų ekspertinių įstaigų paslaugų gavėjai – teismai, prokuratūra bei ikiteisminio tyrimo įstaigos. Jie suinteresuoti, kad laboratorijų teikiamos paslaugos būtų kokybiškos, rezultatai patikimi, atsekami ir atkartojami. Tai užtikrina

¹⁰ KTC. Objektų kriminalistiniai tyrimai: metodinis leidinys. Vilnius, 2004.

¹¹ Akreditavimo pažymėjimas, <http://ktc.policija.lt/>, prisijungimo laikas 2009-09-09.

įdiegta minėtose laboratorijose kokybės vadybos sistema.¹² Manoma, kad sąvoką „kokybė“ (lot. *qualitas*) pirmąkart pavartojo Platonas, suteikdamas jai prasmę „tam tikras tobulumo laipsnis“.¹³

Baigiamojo darbo tikslas – remiantis literatūra bei specialistų ir ekspertų, dirbančių su pėdsakų tyrimu susijusį darbą, patirtimi bei praktika, atskleisti neįkainojamą pėdsakų suradimo, taisyklingo jų fiksavimo bei paėmimo svarbą tolesniam nusikalstamos veikos tyrimui.

Kadangi galutinė pėdsakų svarba tiriant nusikaltimą dažniausiai paaiškėja atlikus objektų tyrimą kriminalistinėje laboratorijoje, o įvykio vietoje specialistas panaudodamas turimą įrangą ir specialias žinias paprastai pateikia preliminarų diagnostinį įvertinimą (nors būna ir identifikacinių išvadų), magistro baigiamajame darbe bus parodytas ryšys tarp paimamų įvykio vietose pėdsakų, atliktų objektų tyrimų (specialisto išvadų skaičius) ir nustatytų įtariamųjų asmenų skaičiaus.

Darbe taip pat bus parodyta atskirų pėdsakų rūšių radimo įvykio vietose dinamika, išnagrinėtos šio veiksmo tendencijos, atlikta paimamų pėdsakų svarbos nusikaltimams atskleisti analizė.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti esamą Lietuvos policijoje situaciją surandant, fiksuojant ir paimant nusikaltimo pėdsakus įvykio vietų apžiūros metu, parodyti šios veiklos dinamiką, atskleisti veiklos silpnąsias puses, pateikti rekomendacijas specialistams ir tyrėjams.

Siekiant šio tikslo, darbe bus sprendžiami tokie **uždaviniai**:

1. Atskleisti kai kurių pėdsakų rūšių (daktiloskopinių, biologinių) suradimo, fiksavimo ir paėmimo ypatumus, pateikiant pačius naujausius pėdsakų aptikimo pavyzdžius.
2. Išanalizuoti nusikaltimo pėdsakų paėmimo įvykio vietose ir jų tyrimo organizacinius aspektus.
3. Remiantis statistika bei ekspertine praktika pagrįsti pėdsakų tyrimo svarbą, kuri turi įtakos išaiškintų nusikaltimų skaičiui.

Praktinė darbo reikšmė – pažintinė-mokslinė. Darbe pateikiama teorinė ir praktinė nusikaltimo pėdsakų reikšmės tiriant nusikaltimus analizė. Teikiamos rekomendacijos specialistams ir tyrėjams, kaip pagerinti pėdsakų suradimą, fiksavimą, paėmimą įvykio vietoje ir efektyvinti jų tolesnį tyrimą kriminalistinėje laboratorijoje.

¹² <http://www.ltec.lt/lt/kokybes-politika>, prisijungimo laikas 2009-09-09.

¹³ Problemy kryminalistyki. 260/2008. P. 45.

Darbo praktinė vertė ir mokslinis naujumas. Pasirinktas konceptualus tyrimo aspektas esant ribotiems tyrimo šaltiniams jau savaime sudaro pagrindą darbo vertei ir naujumui. Šiuo moksliniu tyrimu bandoma nagrinėti aktualiausia ne tik Lietuvos teisėsaugai, bet ir užsienio šalių ekspertinei praktikai, problemą, kaip surasti balansą tarp pradinės ir galutinės vienos grandinės grandžių: pėdsakų radimas įvykio vietoje – pėdsakų vertė (tyrimas betarpiškai įvykio vietoje ar kriminalistinėje laboratorijoje) – pėdsakų svarba tiriant nusikaltimus.

Tyrimo objektas – kriminalistinio aptarnavimo dalykas ir sistema, šiuolaikiniai pėdsakų ir kitų nusikaltimo įkalčių paieškos metodai ir įranga, kriminalistinių tyrimų (ekspertinių) įstaigų veikla, susijusi su įvykio vietos apžiūra ir pėdsakų radimu bei tyrimu.

Tyrimo dalykas – surastų pėdsakų fiksavimo bei paėmimo galimybės, šių pėdsakų tyrimo galimybės.

Hipotezė – vystantis mokslui ir technikai, atsiranda naujų technologinių nusikaltėlių paliktų pėdsakų paieškos, fiksavimo ir paėmimo galimybių, specialistai (ekspertai) naudojami moderniausia šių pėdsakų tyrimo įranga ir metodais, bet praktiškai kelių rūšių pėdsakai dominuoja aiškinant nusikaltimus.

Tyrimo šaltiniai – Lietuvos ir užsienio šalių (Lenkijos, Rusijos ir kitų šalių) teisės mokslų – kriminalistikos, ekspertologijos, baudžiamojo proceso, baudžiamosios teisės, kriminologijos – literatūra, Lietuvos Respublikos įstatymai bei poįstatyminiai aktai ir kiti teisės normų aktai, reglamentuojantys nacionalinės ir užsienio šalių teisėsaugos institucijų veiklą, Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų padalinių praktinės veiklos medžiaga, paskutinių ketverių metų veiklos duomenys.

Atliekant tyrimą, remtasi šiais **metodais**: analizės, istoriniu, lyginamuoju, aprašomuoju, interviu, sintezės ir loginiu analitiniu. Išvardytų tyrimo metodų kompleksinis taikymas kartu su išnagrinėta empirine medžiaga turi reikšmės gautų apibendrinimų ir išvadų teisingumui bei patikimumui.

Magistrinio darbo pirmojoje dalyje nagrinėjami nusikaltimo pėdsakų suradimo, fiksavimo, paėmimo apžiūrint įvykio vietas ypatumai, išskiriant daktiloskopinius ir biologinius pėdsakus, antrojoje nagrinėjama pėdsakų suradimo, fiksavimo, paėmimo bei jų tyrimo organizavimo Lietuvos policijoje problematika, trečiojoje – pėdsakų paėmimo ir tyrimo praktika bei jos tobulinimo galimybės Lietuvoje. Darbo pabaigoje pateiktos išvados ir rekomendacijos bei trumpa darbo santrauka lietuvių ir anglų kalbomis.

1. PĖDSAKŲ SURADIMAS, FIKSAVIMAS, PAĖMIMAS ĮVYKIO VIETOJE

Pėdsakai aptinkami įvykio vietose vertingi tuo, kad remiantis kriminalistinės identifikacijos teorija jie gali tikti kokio nors objekto sutapatinimui, tapatybės nustatymui, identifikacijai. Identifikacijos esmė – nustatyti tapatumą lyginant objektą ir jo atspindį. Identifikuoti reiškia nustatyti objekto individualumą, nepakartojamumą, išskirti jį iš kitų. Kriminalistinė identifikacija – tai objektų tapatybės nustatymas pagal jų paliktus pėdsakus arba kitokius atspindžius, siekiant išaiškinti asmenis bei daiktus, susijusius su tiriamuoju įvykiu.

Kaip rodo ekspertinė ir teismų praktika, įvykio vietose paimami pėdsakai atitinka kriminalistinės identifikacijos teorijos reikalavimus ir nuo seno įvairių šalių teisėsaugos organai juos panaudoja tiriant nusikaltimus. Lietuva nėra išimtis. Pasak KTC viršininko pavaduotojo Giedriaus Birmonto, susiklosčiusi pasaulinė ekspertinė praktika rodo, kad įvykio vietose dažniausiai randami daktiloskopiniai pėdsakai ir trasologiniai pėdsakai. Jų paėmimo dinamika ir galutinis efektyvumas priklauso nuo konkrečios šalies kriminalistinių tyrimų srities išsivystymo lygio. Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje, kur DNR tyrimai teisėsaugos tikslams pradėti taikyti nuo 1985 metų, įvykio vietose dominuoja biologinių pėdsakų paėmimas, Lietuvoje iki 1997 metų akivaizdžiai dominavo daktiloskopiniai ir trasologiniai pėdsakai, vėliau, pradėjus atlikti DNR tyrimus Lietuvos policijoje, atsirado jiems „konkurentai“ – biologinės kilmės pėdsakai. Bet dėl to atsirado ir naujų veiklos problemų (jų analizė bus pateikta toliau). Įtariamieji asmenys dažniausiai identifikuojami pagal rankų pėdsakus ir biologinius pėdsakus, kuriuos jie paliko įvykio vietoje (tai gerai žino ir ypatingai vertina tyrėjai), todėl baigiamojo darbo tikslas bus būtent šių ilgainiui įsitvirtinusių dviejų pagrindinių pėdsakų rūšių – daktiloskopinių ir biologinių analizė: nuo aptikimo įvykio vietose, fiksavimo, paėmimo tikslams naudojamų metodų bei įrangos iki tyrimo laboratorijoje ir galutinio efekto (kiek nustatoma įtariamųjų asmenų).

Būtent šių pėdsakų rūšių pagrindu užsienio šalyse ir Lietuvos policijoje tvarkomos efektyviausios kriminalistinės įskaitos (registrai), naudojamos asmenims identifikuoti. Tarp Europos Sąjungos atskirų valstybių vyksta keitimasis šių registrų duomenimis. KTC yra paskirtas kompetetinga institucija keičiantis ir lyginant įvykio vietose rastų įtariamųjų asmenų DNR analites su Estijoje¹⁴ ir Latvijoje¹⁵ tvarkomų DNR registrų įvykio vietų ir asmenų DNR analitėmis. Ateityje tokius dvišalius bendradarbiavimo susitarimus planuojama pasirašyti su

¹⁴ [Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Estijos Respublikos policijos valdybos ir Estijos Respublikos kriminalistinių tyrimų instituto susitarimas dėl bendradarbiavimo keičiantis ir lyginant DNR analites DNR registre//2008_06_17 Talinas, Estija, http://www.policija.lt/index.php?id=2603](http://www.policija.lt/index.php?id=2603), prisijungimo laikas 2009-09-19.

¹⁵ Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir Latvijos Respublikos valstybinės policijos susitarimas dėl bendradarbiavimo keičiantis ir lyginant DNR analites DNR registre // 2009 m. vasario 19 d., Biržai, Lietuvos Respublika (lietuvių, anglų, latvių klb.), <http://www.policija.lt/index.php?id=2603>, prisijungimo laikas 2009-09-19.

Suomijos ir Lenkijos policija. Beje, Ispanija ir Švedija inicijavo Europos Sąjungos Tarybos Pamatinio sprendimo projektą 12819/09 LIMITE JAI 546 ENFOPOL 203 dėl teismo ekspertizės laboratorijų veiklos akreditacijos daktiloskopinių ir DNR metodų srityje, kurių pagrindu planuojama keisti atitinkamų duomenų bazių duomenimis tarp valstybių narių. Tam tikslui iš valstybių narių atstovų sudarytoje Policijos bendradarbiavimo darbo grupėje šiuo metu vyksta diskusijos dėl šių metodų akreditacijos įgyvendinimo būdų. Lietuvai situaciją palengvina aplinkybė, kad KTC taikomi šių rūšių pėdsakų laboratoriniai tyrimo metodai yra akredituoti (iš viso yra akredituoti 27 tyrimo metodai). Problema ta, kad, be KTC, daktiloskopiniai ir DNR tyrimai taip pat atliekami ir kitose šalies įstaigose – Lietuvos teismo ekspertizės centre ir Mykolo Romerio Teismo medicinos institute, – kuriose šie metodai dar nėra akredituoti. Be to, daktiloskopiniai tyrimai atliekami dar ir policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padaliniuose, kurie taip pat nėra akredituoti.

Įvykio vietos apžiūra yra visais požiūriais reikšminga tiriant nusikaltimus. Tai pirminis ir neatidėliotinas ikiteisminio tyrimo veiksmas. Per apžiūrą gauta informacija dažniausiai leidžia pasirinkti teisingas nusikaltimo tyrimo kryptis, to tyrimo būdus, metodus ir priemones. Dažnai nuo šito veiksmo rezultatų priklauso nusikaltimo tyrimo sėkmė, jo rezultatyvumas.¹⁶

Apie atskirus klausimus, susijusius su įvykio vietos apžiūros problemomis, rašė S. Kuklianskis, E. Palskys, P. Pošiūnas ir kai kurie kiti Lietuvos kriminalistai.

Įvykio vietos apžiūros ir įvykio vietos tyrimo problemas nagrinėjo daugelis užsienio šalių mokslininkų kriminalistų. Tarp jų galime nurodyti austrų, šveicarų ir vokiečių mokslininkus (H. Gross, E. Kube, G. Schulze, B. Scholz, A. Mätzler, H. Büchler, H. Leineweber, H. Bürger, J. Magyar ir kt.), amerikiečių ir anglų mokslininkus (Ch. E. O'Hara, J. Osterburg, P. L. Kirk, P. R. De Forest, R. E. Gaensslen, H C. Lee, R. Saferstein, B. A. J. Fisher, P. B. Weston, K. M. Wells, V. J. Deberth, A. E. Westveer ir kt.), prancūzų mokslininkus (A. Bertillon, E. Lokard), lenkų mokslininkus (B. Hołyst, T. Hanausek, W. Gutenkunst, M. Kulicki, S. Czerw, R. Zelwiański, M. Goc, J. Mielnik, ir kt.), rusų mokslininkus (G. Granovskij, V. Popov, J. Ilčenko, I. Bychovskij, A. Mancvetova, V. Sorokin, D. Turčín, A. Basalajev, V. Kriučkov, M. Šalamov ir kt.).¹⁷

Įvykio vietos apžiūros klausimai, susiję su nusikaltimo pėdsakų radimu, fiksavimu ir paėmimu, Lietuvos policijoje yra KTC kompetencija.¹⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamojo

¹⁶ Malevski H. Įvykio vietos apžiūra. Vilnius, 1999.

¹⁷ Malevski H. Įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas: naujas kriminalistinės koncepcijos modelis, Daktaro disertacijos santrauka. Vilnius, 1997.

¹⁸ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2007 m. rugpjūčio 22 d. įsakymas Nr. 5-V-568 „Dėl Lietuvos policijos kinologijos centro reorganizavimo prijungimo prie Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro būdu“, <http://ktc.policija.lt/>, prisijungimo laikas 2009-08-02.

proceso kodekso 205 str. „Objektų tyrimo tvarka“ suponuoja įvykio vietos prilyginimą objektui, kurio tyrimas pavedamas specialistui.¹⁹ Policijos teritorinių įstaigų kriminalistinių tyrimų padalinių specialistai rengiami KTC padedant metodiškai ir praktiškai. Asmenys, sėkmingai išlaikę kvalifikacinį egzaminą, yra įtraukiami į specialistų sąrašą.²⁰ Atrodytų, kad KTC be didesnio vargo gali daryti įtaką šių specialistų įvykio vietose paimamų pėdsakų kiekiams ir kokybei, bet ilgametė praktika rodo ką kita (apie tai bus kalbama kituose skyriuose).

Visi mokslininkai kriminalistai savo darbuose siūlo vienokias ar kitokias įvykio vietos apžiūros schemas, savitas taktikas ir metodikas. Praktika rodo, kad kiekviena įvykio vieta yra savotiškai individuali ir neįmanoma vadovėliuose pateikti tokio „recepto“, kuris tiktų būtent konkrečiai įvykio vietos apžiūrai. Vadovėliuose yra pateikiami bendri apžiūros principai, kuriuos specialistas bando taikyti konkrečiai įvykio vietai.

Lietuvoje specialistams, atliekantiems įvykio vietų apžiūras, siūloma vadovautis šia bendrąja įvykio vietos apžiūros schema:

Bendroji apžiūra:

1. susipažinimas su įvykio vieta;
2. įvykio vietos ribų nustatymas ar patikslinimas;
3. įvykio vietos fotografavimas (orientacinė, apžvalginė, mazginė fotografijos);
4. įvykio vietos filmavimas (ypač sunkių nusikaltimų);
5. pėdsakų ir objektų radimas ir pažymėjimas;
6. schemų braižymas (orientacinė, apžvalginė, mazginė).

Detalioji apžiūra:

1. detali pėdsakų ir objektų apžiūra;
2. pėdsakų ryškinimas (mechaniniu ar cheminiu būdu);
3. detalus pėdsakų ir objektų fotografavimas;
4. pėdsakų ar objektų paėmimas, pakavimas.²¹

Tiriant skirtingas įvykio vietas, veiksmai gali būti kiek kitaip aprašyti, tačiau tiklinga atlikti visus anksčiau išvardytus veiksmus.

Specialistas informaciją apie rastus pėdsakus ir objektus fiksuoja įvykio vietos apžiūros protokole arba surašo atskirą specialisto įvykio vietos tyrimo išvadą. Šių dokumentų blankai yra patvirtinti Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros, kontroliuojančios

¹⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. 2002 m. kovo 14 d. Nr. IX-785, http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_ivairus.kodeksai, prisijungimo laikas 2009-08-02.

²⁰ Įsakymas „Dėl Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro viršininko 2008 m. lapkričio 19 d. įsakymo Nr. 140-V-128 „Dėl specialistų sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“, sąrašas atnaujintas 2009-09-17, <http://ktc.policija.lt/>, prisijungimo laikas 2009-09-20.

²¹ Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras. Įvykio vietos tyrimo atmintinė. Vilnius, 2007.

ikiteisminį tyrimo procesą.²² Pasak KTC viršininko pavaduotojo G. Birmonto, rengiant šiuos dokumentus kartu su Generalinės prokuratūros prokurorais aktyviai dalyvavo KTC specialistai.

Pasak Vilniaus apskrities VPK Kriminalistinių tyrimų skyriaus viršininko Sergejaus Boldyrevo, būtų tikslinga gražinti senesnę praktiką, kai specialistas įvykio vietoje surašydavo „techninį protokolą“, kuriame atsispindėdavo visi įvykio vietoje rasti ir paimami pėdsakai ir objektai, tik papildyti jį nauju skyriumi, kuriame būtų teikiamos rekomendacijos tyrėjui dėl vienu ar kitu pėdsakų laboratorinio tyrimo tikslingumo. Diagnostinis tyrimas jau būtų atliktas tiesiai įvykio vietoje siekiant išvengti netikslingo laboratorijos apkrovimo paprastais tyrimais. Nors šis „techninis protokolas“ oficialiai neįteisintas, kol kas jis bus pildomas eksperimento tvarka ir numatoma atlikti jo efektyvumo analizę.

1.1. RANKŲ PĖDSAKŲ SURADIMAS, FIKSAVIMAS, PAĖMIMAS

Įvairiose baudžiamosiose bylose ir kai kuriose civilinėse bylose dažnai tyrimo objektai yra daiktai, ant kurių galbūt palikti žmogaus rankų pėdsakai. Daktiloskopinės ekspertizės uždavinys yra rankų pėdsakų suradimas, fiksavimas, asmens, palikusio šiuos pėdsakus, identifikavimas, pėdsakų susidarymo būdo ir kitų reikalingų bylai aplinkybių iš rankų pėdsakų nustatymas. Rankų pėdsakų tyrimas apima delno (palmoskopija), pirštų (daktiloskopija), odos porų (poroskopija) ir papiliarinių linijų kraštų (edžeoskopija) pėdsakų tyrimą. Kriminalistinę papiliarinių raštų reikšmę nulemia tam tikros jų savybės, sudarančios mokslinį daktiloskopijos pagrindą. Labai svarbi papiliarinio rašto savybė yra jo individualumas. Papiliarinio rašto detalių visuma yra informatyvi ir nepakartojama. Žmogaus kiekvieno piršto papiliarinis raštas skiriasi. Tyrimai parodė, kad pasaulyje nėra žmonių su vienodais papiliariniais raštais. Antra svarbi papiliarinio rašto savybė – jo pastovumas. Papiliarinis raštas susiformuoja 3–4 mėnesį dar negimusio vaisiaus, žmogui augant didėja, bet jo kokybė nesikeičia visą gyvenimą. Trečia papiliarinio rašto savybė yra gebėjimas atsinaujinti. Odos ląstelės nyksta, oda gali nusilupti, būti pažeista, tačiau naujos ląstelės formuodamosi visada pakartoja tą patį piešinį.²³

Kriminalistika rekomenduoja įvykio vietoje rastus daiktus ir pėdsakus imti tokio pavidalo, kaip jie buvo rasti, jų neryškinti ir nekopijuoti, nes taip prarandama dalis pėdsakuose slypinčios informacijos.²⁴ Tą patvirtina ir patyrę specialistai praktikai, pasak kurių „geriausia

²² Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2007 m. spalio 30 d. įsakymas Nr. I-146 „Dėl generalinio prokuroro 2003 m. balandžio 11 d. įsakymo Nr. I-51 „Dėl baudžiamojo proceso dokumentų (blankų) pavyzdžių patvirtinimo“ pakeitimo“, <http://www.prokuraturos.lt/Teisinėinformacija/Generalinioprokuroroįsakymai/tabid/148/Default.aspx>, prisijungimo laikas 2009-09-01.

²³ Lietuvos teismo ekspertizės centras. Trasologinė ekspertizė: metodinės rekomendacijos. Vilnius, 2001.

²⁴ Malevski H. Įvykio vietos apžiūra. Vilnius, 1999.

kopija yra prastesnė nei originalas“, bet praktikoje specialistams dažnai tenka taikyti pėdsakų modeliavimą, t. y. daryti jų kopijas (pavyzdžiui, rankų pėdsakus kopijuoti specialiomis daktiloskopinėmis plėvelėmis, laužimo įrankių pėdsakus – specialia pasta „Mikrosil“ daryti išliejas, išpaustinius avalynės pėdsakus – gipso išliejas ir pan.).

Rankų pėdsakai yra paviršiniai ir išpaustiniai. Paviršiniai pėdsakai skirstomi į antsluoksninius (bespalvius ir spalvotus) ir nuosluoksninius.

1. Bespalviai pėdsakai sudaryti iš prakaito ir riebalų medžiagos, išsiskiriančios iš žmogaus organizmo, likučių, persikeliančių ant liečiamų rankomis paviršių. Šie pėdsakai yra dažniausiai aptinkami ir sudaro daktiloskopinių tyrimų pagrindą. Dažnai šie pėdsakai yra nematomi, kartais juos galima pamatyti ir plika akimi ant lygių blizgančių paviršių, apžiūrint juos įvairiu kampu krintančių spindulių šviesoje. Jiems išryškinti naudojama daug specialių metodų. Dažniausiai jie išryškunami įvykio vietoje daktiloskopiniais milteliais.

2. Spalvoti (dažyti) pėdsakai. Jie susidaro liečiant paviršius rankomis suteptomis krauju, dažais ar kitomis dažomosiomis medžiagomis. Šie pėdsakai paprastai matomi plika akimi. Kartais šiuos pėdsakus (dažniausiai kraujo) tenka ryškinti papildomomis priemonėmis.

3. Nuosluoksniniai pėdsakai. Jie susidaro liečiant dulkėmis, suodžiais, tepalais ar kitomis medžiagomis suteptus paviršius.

4. Išpaustiniai pėdsakai. Jie susidaro liečiant rankomis minkštus plastinius paviršius – nesudžiūvusius dažus, vašką, taukus, kietos konsistencijos tepalus, plastiliną. Šie pėdsakai jautrūs temperatūros poveikiui, fiksuojami fotografuojant arba silikoninėmis išliejomis.

Rankų pėdsakai, nesvarbu, koks jų susidarymo būdas ir juos priimantis paviršius, yra jautrūs aplinkos poveikiui. Aukšta temperatūra, tiesioginiai saulės spinduliai, drėgmė, vėjas, dilinimas gali pašalinti pėdsakus. Dar vienas veiksnys, neigiamai veikiantis rankų pėdsakus, yra laikas. Todėl objektai, galintys turėti rankų pėdsakų turi būti nedelsiant siunčiami tirti. Jeigu yra galimybė, rankų pėdsakai užfiksuojami ant jų galinčių turėti objektų, nufotografuojami ar perkeliama ant daktiloskopinių plokštelių.²⁵

Įvykio vietoje rankų pėdsakai ieškomi naudojant:²⁶

1. Vizualinius metodus, kai keičiamos apšvietimo ir stebėjimo sąlygos (rankų pėdsakai ant nepermatomų objektų ieškomi apšviečiant objektą smailiu kampu, o permatomus objektus – peršviečiant).

²⁵ Lietuvos teismo ekspertizės centras. Trasologinės ekspertizės (skyrimas ir medžiagos ruošimas); metodinės rekomendacijos. Vilnius, 2001.

²⁶ KTC. Objektų kriminalistiniai tyrimai: metodinis leidinys. Vilnius, 2004.

2. Fizikinius (mechaninius) metodus, kai nematomi rankų pėdsakai ryškinami įvairiais daktiloskopiniais milteliais (cinko oksidu, vario oksidu, redukuotos geležies magnetiniais milteliais, fluorescuojančiais milteliais ir panašiai), kitomis medžiagomis (pavyzdžiui: jodo garais, cianoakrilatu ir panašiai). Naudojami daktiloskopiniai milteliai turi kontrastuoti su objekto spalva (šviesūs objektai apdorojami tamsiais milteliais ir atvirkščiai), magnetinių savybių turintys objektai apdorojami nemagnetiniais milteliais.

KTC rekomenduoja įvykio vietų apžiūros specialistams ryškinti rankų pėdsakus ant konkrečių objektų tam tikrais daktiloskopiniais milteliais. Tai iliustruojama žemiau pateikiamoje lentelėje:

1 lentelė

Objektas	Naudojami milteliai
Popierius, kartonas	Redukuota geležis; vario oksidas, magnio peroksidas, grafitas; elektrografiniai milteliai, suodžiai (koksas).
Plastmasė	Redukuota geležis; cinko, vario, švino oksidas; aliuminio milteliai, grafitas.
Stiklas	Vario oksidas su suodžiais, aliuminio milteliai; cinko, švino oksidas.
Medis (neapdailintas)	Cinko, vario, švino oksidas; mangano peroksidas; redukuota geležis.
Medis (poliruotas, lakuotas)	Redukuota geležis; cinko, vario, švino oksidas, suodžiai (koksas).
Porcelianas, fajansas	Švino, cinko oksidas; redukuota geležis, suodžiai (koksas).
Marmuras	Švino, cinko oksidas; redukuota geležis.
Metalas (nikeliuotas, poliruotas)	Aliuminio milteliai; vario, cinko, oksidas; gipsas, suodžiai (koksas).
Metalas (emaliuotas, dažytas aliejiniais dažais)	Švino, cinko, vario oksidas; suodžiai (koksas).
Guma	Švino, cinko oksidas, gipsas.
Oda	Švino, cinko oksidas, gipsas.

3. Cheminius metodus (naudojant tam skirtas chemines medžiagas: sidabro nitrata, ninhidrina, aloksaną ir kitas).

Ekspertinė praktika rodo, kad įvykio vietoje specialistai dažniausiai naudoja vizualinius ir fizikinius rankų pėdsakų paieškos būdus. Cheminiai metodai reikalauja specialių sąlygų ir dažniausiai taikomi kriminalistinėje laboratorijoje. Taikant rankų pėdsakų paieškos būdus labai svarbu žinoti jų taikymo galimybes ir eiliškumą. Kadangi tik panaudojus visą grupę rankų pėdsakų paieškos būdų, galime pilnai ir visapusiškai ištirti tyrimui pateiktus objektus ir atsakyti į klausimą, ar ant šių objektų yra rankų pėdsakų (žr. 3–7 priedus).²⁷

²⁷ KTC medžiaga.

Įvykio vietoje vizualiniu būdu rastus rankų pėdsakus, ypač mažos apimties, kuriuose atsispindi nedidelis papiliarinio rašto plotelis ir mažas tradicinių daktiloskopinių požymių kiekis, būtina detaliai išnagrinėti, t. y. išnagrinėti sandarą, struktūrą ir susidarymo mechanizmą, siekiant nustatyti jų tinkamumą poroskopiniam ir edžeoskopiniam tyrimui. Jeigu rankų pėdsakai buvo ryškinami daktiloskopiniais milteliais, jie dėl papiliarinių raštų deformacijos tirti poroskopiniu ir edžeoskopiniu metodu tampa netinkamais. Galutinį sprendimą padaro specialistas, atliekantis daktiloskopinį tyrimą.

Tradiciškai specialistai išvykdami į įvykio vietą apžiūras naudoja kriminalistinius lagaminus. Jie būna universalūs ir specializuoti (pavyzdžiui: daktiloskopiniai, žmogžudysčių, kvapų, trasologiniai, biologiniai ir t. t.). Universalus lagaminas yra sukomplektuotas taip, kad jame yra visos būtinos priemonės, pakankamos ieškoti, užfiksuoti ir paimti daktiloskopinius pėdsakus, trasologinius pėdsakus, biologinės kilmės pėdsakus (t. y. svarbiausius) bei kitus objektus. Pasak KTC viršininko pavaduotojo G. Birmonto, teritorinių policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padaliniai turi mobilies kriminalistines laboratorijas, kurios sukomplektuotos universaliais įvykio vietos tyrimo lagaminais. KTC turi ir specializuotus lagaminus, be to, šios įstaigos specialistai paprastai atlieka įvykio vietos ar objekto tyrimą, t. y. rankų pėdsakų ieško daktiloskopijos specialistai, biologinės kilmės pėdsakų – biologinių tyrimų specialistai, trasologinių pėdsakų – trasologinių tyrimų specialistai. Kiekvienos specializacijos specialistai turi lagaminus, sukomplektuotus pagal jų sritis, nes įsigyti specializuotus lagaminus yra labai brangu.

Lėšų taupymo sumetimais specialistams perkami ne specializuoti lagaminai (jie gerokai brangesni), o universalūs. Paprastai komplektą sudaro 4–6 rūšių daktiloskopiniai milteliai, daktiloskopiniai šepetėliai, priemonės asmeniui daktiloskopuoti, daktiloskopinės plevelės (tamsios ir skaidrios), silikoninės pastos „Mikrosil“, gipsas, lupos, apšvietimo priemonės, biologinių ir mikropėdsakų fiksavimo priemonės, užterštumo išvengimo priemonės ir kt. (žr. 8 priedą). Kaip rodo daugiametė ekspertinė praktika, šie lagaminai atitinka specialistų ir tyrėjų lūkesčius (dažniausiai kiekvienas specialistas turi savo asmeninį lagaminą, kurį dar papildomai sukomplektuoja pagal savo patirtį ir galimybes). Dabartinė rinka siūlo labai daug kriminalistinės technikos ir priemonių variantų. 1–2 nuotraukose pateikiami kriminalisto daktiloskopinių lagaminų pavyzdžiai.

1 nuotrauka. Specializuotas kriminalisto daktiloskopinis lagaminas (naudojamas KTC Daktiloskopinių tyrimų skyriuje).

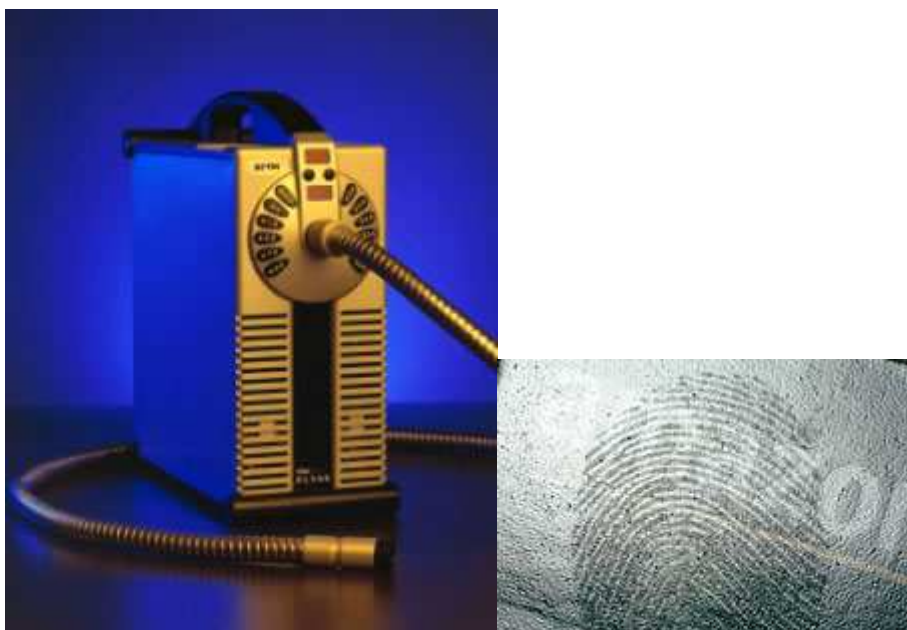
2 nuotrauka. Specializuotas daktiloskopinis lagaminas su liuminescuojančiais daktiloskopiniais milteliais (naudojamas KTC Daktiloskopinių tyrimų skyriuje).

Atsiradus naujos kartos liuminescuojantiems daktiloskopiniams milteliams išsiplėtė galimybės surasti rankų pėdsakus ant tokių paviršių, prieš kuriuos tradiciniai (magnetiniai, nemagnetiniai) milteliai yra bejėgiai. Tam, kad pamatytume tokius pėdsakus, reikia specialių šviesos šaltinių (žr. 3 nuotrauką).

3 nuotrauka. Portatyviniai šviesos šaltiniai „Crime-lite“, šviečiantys įvairiais bangos ilgiais (naudojami KTC Daktiloskopinių tyrimų skyriuje).

Rankų pėdsakams ieškoti vizualiniu būdu yra naudojami įvairūs dirbtinės šviesos šaltiniai: ultravioletinė lempa „UV-H254“, „Polilight“ ir kiti²⁸ (žr. 4–5 nuotraukas).

4–5 nuotraukos. Apšvietimo įrenginys „Polilight PL500“ ir jį panaudojus vizualizuotas piršto pėdsakas (įrenginys naudojamas KTC Daktiloskopinių tyrimų skyriuje).

Nematomiems rankų pėdsakams ryškinti cheminiais metodais ant porėtų paviršių naudojama ninhidrino ir DFO kamera „SANYO Galenkamp PLC FDCO60“.²⁹

²⁸ KTC. Objektų kriminalistiniai tyrimai: metodinis leidinys. Vilnius, 2004.

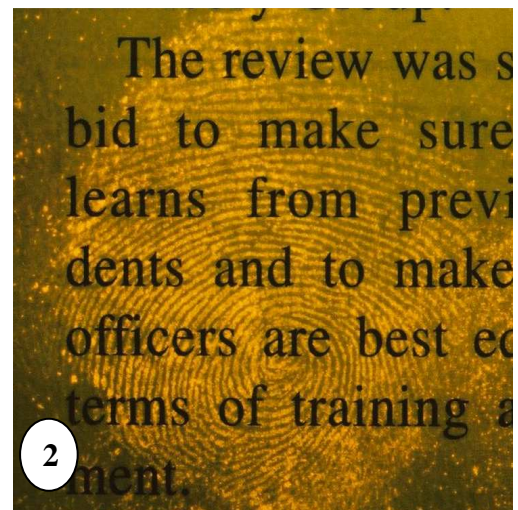
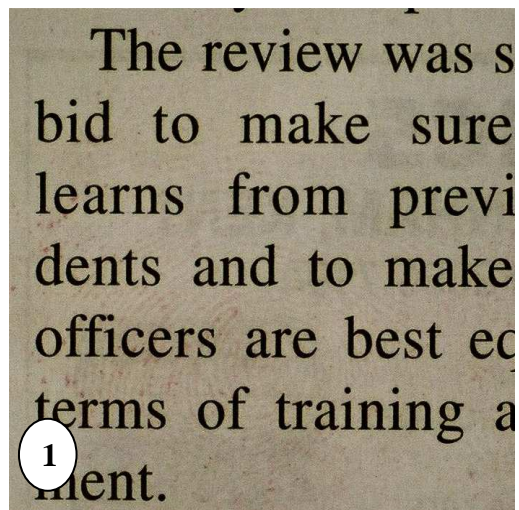
Pėdsakams, paliktiems ant polietileno, metalo ir kitų panašios rūšies paviršių, ryškinti naudojama cianoakrilato kamera „MVC 3000“, metalo garinimo kamera „EDWARDS IDENTICOAT 500“³⁰ (žr. 6–9 nuotraukas).

6 nuotrauka. DFO ir ninhidrino spinta SANYO GALLENKAMP PLC FDC060 (naudojama KTC Daktiloskopinių tyrimų skyriuje).

²⁹ KTC. Objektų kriminalistiniai tyrimai: metodinis leidinys. Vilnius, 2004.

³⁰ KTC. Objektų kriminalistiniai tyrimai: metodinis leidinys. Vilnius, 2004.

7–8 nuotraukos. Rankos piršto pėdsakas: 1) išryškintas DFO ant popieriaus; 2) apšviestas „Polilight PL-500“ 550 nm bangos ilgiu.

9 nuotrauka. Cianoakrilato spinta MASON VACTRON MV3000 (naudojama KTC Daktiloskopinių tyrimų skyriuje).

Kai tyrimo metodas yra akredituotas (pavyzdžiui, KTC daktiloskopiniai tyrimai yra akredituoti), tai atitinkamose standartinės veiklos procedūrose yra surašyti visi būtini ir specialistams privalomi reikalavimai, kurių laikantis gaunami rezultatai yra pagrįsti, atsekami, pakartojami. Kitose policijos kriminalistinėse laboratorijose daktiloskopiniai tyrimo metodai

nėra akredituoti, bet šie padaliniai vadovaujasi metodikomis, kurios aprobuotos ir validuotos KTC.

Specialistai, atliekantys rankų pėdsakų ryškinimą, privalo laikytis šių taisyklių:³¹

***Griežtai laikytis asmens higienos reikalavimų.** Prieš praktiškai taikant atitinkamą ryškinimo metodą būtina susipažinti su pavojais, kurie gali iškilti jį taikant. Jei jų iškyla, turi būti naudojami apsauginiai drabužiai, akių apsaugos priemonės nuo kenksmingo spinduliavimo (pvz., lazerinis, ultravioletinis), atitinkamai užtikrinama patalpų ventiliacija.

***Įsitikinti, ar papiliarinių raštų pėdsakų ryškinimas nepakenks pėdsakams ir ar nepadarys negalimų kitų kriminalistinių tyrimų.** Papiliarinių raštų pėdsakų ryškinimas sudaro tik vieną iš planuojamų (galimų) kriminalistinių tyrimų, kurių atlikimas gali būti neįmanomas po tam tikrų ryškinimo metodų taikymo. Pavyzdžiui, panaudojus ninhidrino tirpalą acetone pėdsakų ryškinimas ant dokumento gali sukelti dengiančių medžiagų ištirpimą, o tai padarys neįmanomą tolesnį rašysenos tyrimą. Jeigu kruvini rankų pėdsakai bus apdoroti chemiškai, kad būtų padidintas jų kontrastas, tai padarys neįmanomą tolesnį biologinį tyrimą. Būtent dėl šių priežasčių, prieš pradedant ryškinti papiliarinių raštų pėdsakus, privalu įsitikinti, ar objektui bus paskirtas kitas kriminalistinis tyrimas, ir jeigu taip, tai būtina su kitų sričių specialistais suderinti tyrimų eiliškumą.

***Įsitikinti, ar panaudojus ryškinimo metodą, objekto pasikeitimai netaps nepriimtini.** Papiliarinių raštų pėdsakų ryškinimas susijęs su tiriamųjų objektų tam tikrų savybių pakeitimais, tokių kaip sutepimų atsiradimas, spalvos ar atspalvio pasikeitimas, sunkiai pašalinamų nuosėdų susidarymas ir kiti. Tai gali pakeisti tų objektų vartojamąsias savybes. Tai atsitinka, pavyzdžiui, kai cheminiais būdais ryškinami rankų pėdsakai ant banknotų arba naudojamas cianoakrilato metodas. Tokiais atvejais būtinas raštiškas tyrėjo sutikimas, kuris pridedamas prie specialisto išvados kopijos (pavyzdžiui, taikant minėtus metodus elektronikos, optikos prietaisams ir t. t.).

***Naudoti ne vieną, o keletą vienas kitą papildančių raštų pėdsakų ryškinimo metodų.** Joks iš žinomų metodų nėra toks universalus, kad vien tik juo būtų galima išryškinti visus galimus ryškinti pėdsakus. Net jeigu pirmas ar antras metodas leido gauti pozityvų rezultatą, tai visada egzistuoja tikimybė panaudojus dar kitą metodą išryškinti papildomus pėdsakus arba pagerinti jau gautųjų kokybę (skaitomumą).

Atskirų papiliarinių raštų pėdsakų ryškinimo metodų efektyvumas sąlygojamas daugelio veiksnių.

Svarbiausi iš jų:

-prakaito – riebalinės medžiagos sudėtis ir kiekis,

³¹ Moszczyński J. Daktyloskopia. Laboratorium Kryminalistyczne Komendy Głównej Policji, 1997.

- pagrindo rūšis,
- pėdsakų amžius,
- pėdsakų saugojimo (buvimo) sąlygos.

Nepaprastai didelę įtaką ryškinimo rezultatams turi ryškinimo metodo parinkimas atsižvelgiant į objekto paviršiaus rūšį. Paviršiai skirstomi į sugeriamuosius (popierius, nedažytas medis, tinkas ir kt.) ir nesugeriamuosius (metalas, stiklas, plastmasė, lakuoti paviršiai ir kt.).

Daktiloskopinių tyrimų praktikoje ryškinimo metodas parenkamas visų pirma pagal objekto paviršiaus rūšį, nes kiti veiksniai paprastai nėra žinomi.

***Laikytis atitinkamo eilišumo taikant papiliarinių raštų pėdsakų ryškinimo metodus.**

***Prieš naudojant kitą ryškinimo metodą užfiksuoti (fotografiškai) jau išryškintus pėdsakus.** Egzistuoja pavojus, kad panaudojus kitą ryškinimo metodą vietoj laukiamų geresnių rezultatų esamų pėdsakų kokybė pablogės arba pėdsakas net ir visiškai išnyks.

***Jeigu kyla nors menkiausių abejonių dėl pasirinkto ryškinimo metodo efektyvumo – naudoti testinius pėdsakus.** Kai kuriais atvejais kyla abejonių, ar ryškinimo metodas, kurį planuojama panaudoti yra tinkamas. Pavyzdžiui, parinkti tinkamus daktiloskopinius miltelius, turint omenyje, koks gausus jų pasirinkimas, yra ganėtinai sudėtinga. Tada geriausia padaryti bandomuosius pėdsakus ant tokio pat paviršiaus, kaip tiriamojo objekto, ir patikrinti turimų metodų efektyvumą. Bandomieji pėdsakai dažnai parodo, kada reikia nutraukti ryškinimo procesą.

Taip pat testiniai pėdsakai padeda nustatyti, ar saugojami tirpalai arba milteliai dar neprarado savo savybių.

KTC Daktiloskopinių tyrimų skyriuje naudojami rankų pėdsakų ryškinimo metodai leidžia efektyviai vizualizuoti rankų pėdsakus ant „sunkių“ paviršių:

Kristalinis violetas ($C_{25}H_{30}ClN_3$) (toliau – KV) yra dažas, kuris veikia dvejopai: vienu atveju absorbuojasi į pėdsaką sudarančią medžiagą ir ją nudažo violetine spalva; kitu atveju nudažo tik objekto paviršių.

10 nuotrauka. Rankos piršto pėdsakas išryškintas kristaliniu violetu ant lipnios juostos lipniosios pusės. Pėdsako papiliarinės linijos yra baltos.

Šis metodas geriausiai rankų pėdsakus ryškina ant lipnių juostų lipniosios pusės bei riebalais (kosmetiniais kremais, tepalu, aliejumi) suteptų neporėtų paviršių, taip pat kraujuotus pėdsakus.³² KV dažiklis reaguoja su kraujyje esančiais baltymais, nudažo ar paryškina kraujuotus pėdsakus.

Rutenio tetraoksidas (RuO_4) reaguoja su pėdsake esančiais baltymais, glikogenais ir monosacharidais, nudažydamas pėdsaką pilkai juoda spalva.

11 nuotrauka. Rankos piršto pėdsakas, išryškintas rutenio tetraoksidu.

³² Kristalinis violetas gali būti naudojamas kaip dažiklis pėdsakų kontrastui sustiprinti po cianoakrilato. Tačiau šis tirpalas yra labai nuodingas.

Šis metodas yra taikomas ieškant rankų pėdsakų ant neporėtų objektų (lipnių juostų, polietileno, stiklo, metalo, plastmasės).

Metalo (ginklų) juodinimo tirpalas (toliau MJ) reaguoja su tiriamojo objekto paviršiumi, dėl to objekto paviršius nusidažo tamsiai, o pėdsakas lieka šviesus.

Šis metodas yra taikomas ieškant rankų pėdsakų ant nedažytų ir nelakuotų metalinių paviršių (šovinų, tūmelių, monetų).

12 nuotrauka. Rankos piršto pėdsakas, išryškintas MJ ant šovinio tūtelės.

Selenito rūgštis (H_2SeO_3), kaip ir MJ, reaguoja su tiriamojo objekto paviršiumi, dėl to objekto paviršius nusidažo tamsiai, o pėdsakas lieka šviesus.

Šis metodas yra taikomas ieškant rankų pėdsakų ant nedažytų ir nelakuotų metalinių paviršių (šovinų, tūmelių, monetų).

13 nuotrauka. Rankos piršto pėdsakas, išryškintas selenito rūgšties tirpalu ant neporėto objekto – monetos.

Amidas juodasis ($C_{22}H_{14}N_6Na_2O_9S_2$) (kitaip vadinamas amidu 10B arba juoduoju naftalenu) yra dažas, kuris reaguoja su kraujuje esančiu proteinu. Pėdsakas yra nudažomas mėlynai juoda spalva.

14 nuotrauka. Kraujuotas rankos piršto pėdsakas, išryškintas amidu juoduoju ant neporėto objekto – stiklo.

Amidu juoduoju rekomenduojama ryškinti kruvinus rankų pėdsakus, kurie yra nematomi arba silpnai matomi ant neporėtų objektų (linoleumo, dažyto medžio, plastmasės, stiklo).

Mažųjų dalelių reagentas (SDR), tai molibdeno disulfido (MoS_2) smulkių dalelių suspensija plovimo priedo tirpale, prilimpa prie nematomo rankos pėdsako prakaito ar riebalinių dalelių. Išryškinius pėdsakus, susidaro pilkas vaizdas. Šis procesas yra greitas ir paprastas. Naudotojų rekomendacijose skelbiama, kad šis metodas tinka rankų pėdsakų paieškai ant šlapių paviršių, tokių kaip stiklo vitrinų lyjant lietui, ant automobilių, po įvykių ištrauktų iš vandens telkinio, o jeigu naudojamas pakankamai galingas purkštuvai, metodą galima taikyti ir po vandeniui (atitinkamai padidėja naudingos medžiagos sąnaudos). Tirpalą galima nesunkiai pasigaminti ir pačiam vartotojui.³³

³³ Публикации журнала "Специальная Техника" №3 1998 год., <http://images.google.lt/imgres?imgurl=http://st.ess.ru/publications/articles/spr/spr1.jpg&imgrefurl=http://st.ess.ru/publications/articles/spr/spr.htm&usq>, prisijungimo laikas 2009-09-23.

15 nuotrauka. Riebaluotas rankos piršto pėdsakas, išryškintas SDR ant šlapio neporėto objekto – stiklo.

Šlapių miltelių suspensija, kaip ir daktiloskopiniai milteliai, yra pagrįsta adhezija – tai yra ryškinančios medžiagos prilipimu prie pėdsaką sudarančios medžiagos.

Tačiau ši suspensija, priešingai negu daktiloskopiniai milteliai, yra skirta rankų pėdsakams ryškinti ant lipnių juostų lipnaus paviršiaus.

Šlapių miltelių suspensija gali būti įvairių spalvų priklausomai nuo to, kokie milteliai yra naudojami. Praktikoje yra paplitusi suodžių suspensija.

16 nuotrauka. Rankos piršto pėdsakas, išryškintas ant lipnios juostos lipniosios pusės: kairėje – šlapių miltelių suspensija, dešinėje – juodais daktiloskopiniais milteliais.

Rekomenduojami rankų pėdsakų ryškinimo ant objektų būdai (naudojami KTC Daktiloskopinių tyrimų skyriuje):

2 lentelė

Objektai	Ryškinimo būdai
Popierius, kartonas, nedažyta ir nelakuota mediena	daktiloskopiniai milteliai DFO ninhidrinai fizikinis ryškalas
Plastmasė, polietilenas	daktiloskopiniai milteliai jodo garai rutenio tetraoksidas cianoakrilato garai metalo garinimas
Medis (dažytas arba lakuotas), metalas (dažytas arba lakuotas)	daktiloskopiniai milteliai jodo garai rutenio tetraoksidas cianoakrilato garai metalo garinimas
Metalas (nikeliuotas, poliruotas)	daktiloskopiniai milteliai jodo garai rutenio tetraoksidas metalo juodinimo tirpalas selenito rūgštis cianoakrilato garai metalo garinimas
Porcelianas, fajansas	daktiloskopiniai milteliai jodo garai cianoakrilato garai rutenio tetraoksidas metalo garinimas
Marmuras	daktiloskopiniai milteliai jodo garai rutenio tetraoksidas cianoakrilato garai metalo garinimas
Medvilninė medžiaga (drobė, ripsas)	ninhidrinai DFO
Stiklas	daktiloskopiniai milteliai jodo garai rutenio tetraoksidas ciano akrilatas metalo garinimas
Lipnios juostos	cianoakrilato garai metalo garinimas rutenio tetraoksidas šlapių miltelių suspensija

Atliekant įvykio vietų apžiūras ikiteisminio tyrimo pareigūnams ir specialistams būtina daugiausia dėmesio skirti rankų pėdsakams surasti, nes jie yra individualūs, pastovūs, geba atsistatyti, turi labai ilgą identifikacinį periodą ir nurodo konkretų asmenį, palikusį tuos pėdsakus nusikaltimo vietoje.

Rankų pėdsakai, neatsižvelgiant į jų susidarymo mechanizmą ir objekto paviršių, ant kurio jie buvo palikti, yra jautrūs aplinkos poveikiams ir ilgą laiką neišsilaiko, todėl siekiant juos išsaugoti objektai, ant kurių yra (gali būti) rankų pėdsakų, turi būti nedelsiant pateikiami (siunčiami) ištirti.

Įvykio vietoje rasti objektai su rankų pėdsakais turi būti supakuoti taip, kad patys objektai ir pėdsakai ant jų nebūtų sugadinti saugant ir transportuojant.

Nuo to, kaip rankų pėdsakai ir kiti objektai užfiksuoti ir paimti iš įvykio vietos, kaip saugiai įpakuoti ir laiku pristatyti į laboratoriją, iš esmės priklauso galutinė tyrimo sėkmė: ar bus surasti pėdsakai ir ar jie bus tinkami asmeniui identifikuoti. Todėl labai svarbios toliau pateikiamos taisyklės.

Pagrindinės objektų pakavimo taisyklės:³⁴

1. Šlapi objektai prieš įpakuojant turi būti išdžiovinami kambario temperatūroje sausoje patalpoje (vietoje), o nesant džiovinimui reikalingų sąlygų – skubiai pateikiami tirti supakuoti į porėtą arba vėdinamą pakuotę.

2. Objektai neturi būti liečiami plikomis rankomis, taip pat rekomenduojama kuo mažiau juos liesti pirštinėmis. Pirštinėmis reikia imti už vietų, kuriose neturi būti pėdsakų.

3. Ant objektų esantys rankų pėdsakai neturi liestis su pakuotės medžiaga.

4. Objektai pakuotėje turi būti pritvirtinti taip, kad nesiliestų tarpusavyje ir nejudėtų transportavimo metu.

5. Pakavimo medžiaga turi būti tvirta, kad transportuojant nebūtų sugadinti objektai ir ant jų esantys pėdsakai.

6. Pakuotę būtina užantspauduoti, ant jos turi būti nurodyta, kada, kur ir kokie objektai buvo supakuoti pateikiamame pakete, turi būti nurodytas jų kiekis ir kas juos supakavo (pareigos, vardas, pavardė ir parašas).

7. Objektai, galintys sukelti pavojų sveikatai ir gyvybei (švirksčių adatos, peiliai, konteineriai su pavojingomis medžiagomis ir kt.), turi būti supakuoti taip, kad nejudėtų, į tvirtus (neplyštančius), kietus paketus, kad transportuojant ir išpakuojant nesukeltų pavojaus sveikatai ir gyvybei. Ant tokių paketų matomoje vietoje turi būti aiškus ir ryškus užrašas „PAVOJINGA“.

8. Daktiloskopinės plokštelės su nukopijuotais rankų pėdsakais numeruojamos ir pakuojamos į atskirus paketėlius, ant kurių pažymima, nuo kokio objekto ir kokios vietos

³⁴ KTC. Objektų kriminalistiniai tyrimai: metodinis leidinys. Vilnius, 2004.

nukopijuoti rankų pėdsakai, kuria ranka ir kuriais pirštais jie palikti. Sunumeruotos daktiloskopinės plokštelės turi būti pakuojamos į sandarų paketą (voką). Ant šio paketo turi būti nurodyta, kada, kokioje įvykio vietoje, nuo kokių objektų ir ant kelių daktiloskopinių plokštelių nukopijuoti rankų pėdsakai bei kas jas supakavo (pareigos, vardas, pavardė ir parašas). Paketas turi būti užantspauduotas.

9. Porėti objektai – popierius, kartonas, fanera, neapdorota mediena su įsigėrusiais nematomais rankų pėdsakais – gali būti pakuojami vienas prie kito.

10. Neporėti objektai – stiklas, metalas, plastikas, dažytus ir lakuotus paviršius turintys objektai – imami ir pakuojami kiek įmanoma atsargiau, nes rankų pėdsakai ant tokių objektų gali būti lengvai apgadinti arba net sunaikinami.

11. Lipnios juostos ir objektai, padengti lipnia ar klijuojamąja medžiaga, ant kurių, manoma, yra rankų pėdsakų, pakuojami taip, kad nesiliestų tarpusavyje ar su pakuote bei nesusiteptų. Tokie objektai pakuojami į plastikines dėžutes ar vaškinį popierių. Popierinės ar kartoninės dėžutės lipnioms juostoms ir panašioms objektams pakuoti netinka, nes jose lipnūs paviršiai gali aplipti popieriaus plaušeliais.

1.2. BIOLOGINIŲ PĖDSAKŲ SURADIMAS, FIKSAVIMAS, PAĖMIMAS

„Biologinių pėdsakų tyrimas atliekamas siekiant nustatyti asmens biologinio pėdsako buvimą ir išskirti DNR analizę (genotipą).

DNR tyrimu siekiama nustati DNR analizę (genotipą), kuria remiantis patvirtinama biologinės kilmės pėdsaką palikusio asmens tapatybė. Taip pat yra galimybė identifikuoti palaikus ar kitus žmogaus biologinius pėdsakus.

DNR analizės registracijos tyrimu siekiama nustatyti privalomus lokusus, kurie kaupiami DNR duomenų įskaitoje (registre)“ – tai ištrauka iš policijos generalinio komisaro 2008 m. liepos 11 d. įsakymu Nr. 5-V-398 patvirtintų Objektų tyrimo, ekspertizių atlikimo ir paaiškinimo teikimo Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centre bei teritorinių policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padaliniuose nuostatų.³⁵ Ši ištrauka iliustruoja 1997 metų liepos mėnesį pradėtų atlikti DNR tyrimų Lietuvos policijoje – anksčiausiai iš visų Baltijos šalių

³⁵ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2008 m. liepos 11 d. įsakymas Nr. 5-V-398 „Dėl Objektų tyrimo, ekspertizių atlikimo ir paaiškinimo teikimo Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centre bei teritorinių policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padaliniuose nuostatų patvirtinimo“.

policijų kriminalistinių laboratorijų ir 2004 metais pradėtos formuoti DNR duomenų įskaitos – kriminalistinės veiklos tęsinį.

Lietuvoje daugiausia DNR tyrimų tiriant nusikaltimus atliekama KTC Biologinių tyrimų skyriuje ir Teismo medicinos instituto Serologijos ir DNR laboratorijoje. Pastarosios įstaigos DNR tyrimai skirti tėvystės nustatymui civilinėse bylose. Biologiniai pėdsakai, kaip nusikaltimo įkalčiai, specialistams ir tyrėjams buvo žinomi nuo seno kaip galimybė susiaurinti įtariamųjų ratą pagal kraujo grupę arba atmesti įtariamąjį, kai kraujo grupė skyrėsi. Biologiniai pėdsakai – plaukai, kraujas, seilės, prakaitas, epitelio ląstelės ir kt. specialistų buvo ieškomi ir paimami iš įvykio vietų.

DNR – dezoksiribonukleininė rūgštis, t. y. nukleotidų seka, kurioje yra užkoduota visa žmogaus genetinė informacija. Tačiau, kaip kartais klaidingai manoma, ištyrę žmogaus DNR specialistai negali pasakyti nei ūgio, nei svorio ar akių spalvos. Pažymėtina, jog tėra iššifruota tik labai nedidelė žmogaus genomo (genominės DNR) dalis, nors tai jau leidžia, pavyzdžiui, diagnozuoti daugelį paveldimų ligų.³⁶

Identifikuoti asmenį pagal DNR analizę tapo įmanoma 1985 m., kai buvo atrastos specifinės variabilios (daugiavariantės) žmogaus genomo sritys, atitinkančios visus reikalavimus, keliamus individams identifikuoti. Šios sritys (dar vadinamos lokusais) yra labai polimorfiškos (variabilios), paveldimos pagal Mendelio dėsnius ir nepriklausomos viena nuo kitos. Tai trys pagrindiniai reikalavimai, keliami kriminalistikoje taikytinoms sistemoms.

Biologinės kilmės pėdsakų tinkamumui DNR tyrimui atlikti turi įtakos, ar ląstelės, esančios paimtuose pėdsakuose, turi branduolį, ar ne. Taigi DNR gali būti sėkmingai išskirta ir tiriama iš šių medžiagų:

- 1) kraujas ir kraujo dėmės;
- 2) sperma ir spermos dėmės;
- 3) makšties išskyros;
- 4) kūno audiniai ir organai;
- 5) kaulai ir dantys;
- 6) plaukai ir nagai;
- 7) seilės ir prakaitas.

DNR tyrimo sėkmę lemia trys pagrindiniai faktoriai: 1) medžiagos kiekis, 2) medžiagos kokybė, 3) pavyzdžio grynumas.

Specialistai įvykio vietoje ar ruošdami objektus tyrimui privalo laikytis šių svarbių taisyklių:

³⁶ Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Kriminalistinių ekspertizių tarnyba. Asmens identifikavimas genetinės analizės būdu: metodinės rekomendacijos. Vilnius, 1999.

1) paimant objektus, ant kurių gali būti biologinės kilmės pėdsakų, dėmių, plaukų ir pan., reikia naudoti švarias vienkartinės gumines pirštines. Nuoskutos turėtų būti daromos švarių (prieš tai dezinfikavus ašmenis) skalpeliu;

2) drėgni daiktai prieš supakuojant turi būti išdžiovinami;

3) objektai turi būti supakuoti tik popieriniuose paketuose kuo sandariau, siekiant sumažinti galimą papildomą biologinį užterštumą (vadinamąją kontaminaciją);

4) darant nuoplovas visuomet reikėtų stengtis naudoti marlę, medvilninį audinį arba specialų „ausų krapštuką“ (tamponas neturi būti šlapias, jis turi būti drėgnas, tamponu nereikia imti pernelyg daug medžiagos, kad paimtas pavyzdys būtų intensyvesnis, koncentruotesnis, o ne išsklidęs);

5) nedidelėms, taškinėms dėmėms (lašams) paimti nuo lygių paviršių galima naudoti daktiloskopines plokšteles ar lipnią juostą mikrodalėms surinkti;

6) kraujas su minimaliu sniego kiekiu ir kontrolinis pavyzdys paimamas ant švaraus, nedažyto audinio skiautės arba švarios marlės ir džiovinamas kambario temperatūroje;

7) jokių būdu nekosėti ir nečiaudėti ant pėdsakų ir objektų.

Specialistai, dirbantys su biologiniais pėdsakais, privalo laikytis šių specialių apsaugos taisyklių:

1) jei įtariama, kad asmuo, iš kurio buvo paimti objektai, serga infekcine liga, ant pakuotės tai aiškiai pažymėti;

2) saugoti pėdsakus nuo užteršimo: tarp surinktų pėdsakų, objektų ir iš asmenų paimtų drabužių negali būti jokio sąlyčio;

3) surinktų pėdsakų ir objektų pakuotės negali būti atplėštos iki tyrimo pradžios laboratorijoje. Išimtis taikoma tik tada, jei drėgnus ar šlapius objektus būtina išdžiovinti;

4) kūno skyčių rinkimas, pakavimas ir gabenimas gali būti pavojingas sveikatai. Būtina griežtai laikytis nustatytos darbo su biologinėmis medžiagomis tvarkos.³⁷

Plaukai ir nuorūkos, paimti įvykio vietos apžiūros metu, dažnai esti vienos iš svarbiausių, o kartais ir vieninteliai įkalčiai. Tik modeliavimas įvykio vietoje gali padėti atskirti, kuri nuorūka ar plaukas gali vėliau tapti įrodymu, o kurie – įvykio vietoje atsiradę atsitiktinai ir turi būti laikomi šiukšlėmis.

Priklausomai nuo susidarymo mechanizmo įvykio vietoje aptinkami kraujo pėdsakai gali būti: lašų, pūslų, nutekėjimų, sutepimų, balų pavidalo. Priklausomai nuo įvykio vietos ir kraujo pėdsakų pobūdžio juos galima aptikti:

a) esant geram natūraliam apšvietimui;

³⁷ KTC. Įvykio vietos tyrimo atmintinė. Vilnius, 2007.

- b) dirbtinės šviesos šaltiniais (spinduliai, išsklaidyti arba krentantys kampu);
- c) UV šviesa (patalpa užtamsinama).³⁸

Kraujo pėdsakų forma priklauso nuo tam tikrų sąlygų jų susidarymo metu. Todėl kraujo pėdsakų formos trasologinis tyrimas leidžia nustatyti kraujo pėdsakų susidarymo mechanizmą. Žinant, kokioms sąlygoms esant susidarė kraujo pėdsakai, galima atsižvelgiant į kitą informaciją, susidaryti vaizdą apie nusikalstamos veikos atskirus momentus.³⁹

Universaliame įvykio vietos apžiūros kriminalistiniame lagamine specialistas turi atitinkamas priemones, skirtas biologiniams pėdsakams ieškoti, fiksuoti ir paimti. Dabartinė rinkos pasiūla yra gausi, apstu specializuotų įvykio vietų apžiūrų lagaminų, kurių komplektacija skirta atskiroms pėdsakų rūšims ieškoti ir paimti, ir ją riboja tik finansinės galimybės.

17 nuotrauka. Įvykio vietos apžiūros priemonių rinkinys, skirtas fiksuoti ir paimti biologinės kilmės pėdsakams.⁴⁰

Bet kiekviena biologinių pėdsakų rūšis reikalauja savo paieškos būdų ir priemonių (pavyzdžiui, ieškant kraujo ar spermos pėdsakų naudojama UV spindulių lempa, reagentas „Bluestar“ bei tradicinės lupos, šviesos šaltiniai).

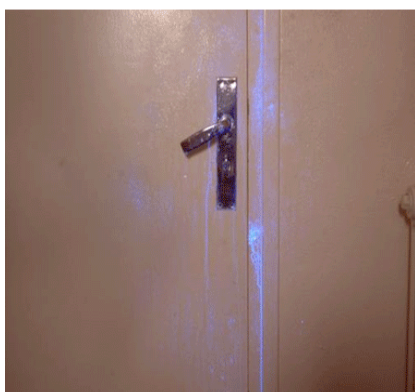
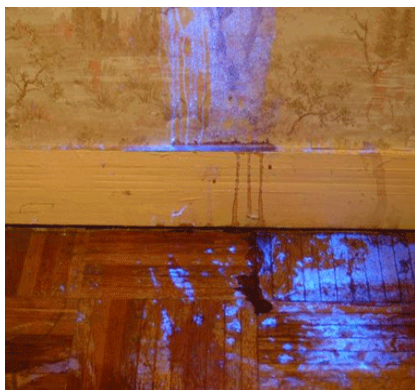
³⁸ Генеральная прокуратура РФ, НИИ проблем укрепления законности и правопорядка. Справочная книга криминалиста. Москва, 2000. С. 68.

³⁹ Аверьянова Т. В., Белкин Р. С., Корухов Ю. Г., Россинская Е. Р. Криминалистика. Москва, 2008. С. 213.

⁴⁰ Gamintojas – firma „Криминалистическая техника“, vaizdas atvaizduojamas adresu: www.krimtex.ru/chemodan.htm, prisijungimo laikas 2009-09-12.

18 nuotrauka. BLUESTAR® FORENSIC – tai naujos kartos reagentas, skirtas aptikti nuplautiems, nuvalytiems ar kitaip paslėptiems kraujo pėdsakams, kurie nematomi plika akimi (naudojamas KTC Biologinių tyrimų skyriuje).

Reagentas „Bluestar“, remiantis KTC Biologinių tyrimų skyriaus specialistų atsiliepimais, yra labai efektyvus reagentas, kuris tinka nematomiems kraujo pėdsakams aptikti tiek įvykio vietoje, tiek ir laboratorijoje.

19 nuotrauka.⁴¹ Reagento „Bluestar“ panaudojimo rezultatas ieškant kraujo.

KTC Biologinių tyrimų skyriuje, į kurį patenka biologinės kilmės pėdsakai, paimti beveik iš visų šalyje specialistų apžiūrimų nusikaltimų vietų, naudojama šiuolaikinė kapiliarinės (4 ir 16 kapiliarų) elektroforezės įranga, biorobotai, naudojami specialūs reagentai, dirba patyrę specialistai. DNR metodas yra akredituotas, gaunami rezultatai pasižymi dideliu tyrimo tikslumu – tikimybė siekia 99,99999999 proc. Panašios technologijos DNR tyrimuose naudojamos ir kitose pasaulio šalyse. Bet šis skyrius susidūrė su netikėtomis problemomis, kurios bus analizuojamos 3 baigiamojo darbo skyriuje.

⁴¹ Vaizdai paimti iš www.interlux.lt/index.php/product/id/215.html, prisijungimo laikas 2009-09-29.

20 nuotrauka. 16-os kapiliarų DNR analizatorius *ABM Prism 3100* (naudojamas KTC Biologinių tyrimų skyriuje).

Nauji moksliniai tyrimai rodo, kad DNR paremtus įrodymus galima klastoti, tad baiminamasi, jog nusikaltėliai gali pradėti „projektuoti nusikaltimo vietas“ ir kad gali tekti tobulinti teismo medicinoje naudojamas technologijas. Bandymus atlikusi Izraelio mokslininkų komanda sugebėjo sunaikinti visus kraujo mėginyje esančius DNR pėdsakus ir vietoj jų įdėti kito žmogaus genetinę medžiagą. Tyrimų rezultatai rodo, jog teoriškai nusikaltėlis nusikaltimo vietoje galėtų palikti suklastotus kraujo ar seilių mėginius ir taip uždangstyti savo pėdsakus, o nusikaltimu būtų apkaltintas niekuo dėtas žmogus. Mokslininkai įsitikinę, jog galiausiai šią technologiją ims naudoti nusikaltėliai, ir išpėja: „Šiandien DNR yra svarbiausias įrodymas nuteisiant ar reabilituojant įvairiais nusikaltimais įtariamus asmenis. Tačiau pražiūrėta galimybė, jog DNR įrodymai gali būti suklastoti. DNR su norimu genetiniu turiniu galima lengvai susintetinti naudojant paprastas ir neseniai išplėtotas biologines technologijas, tuomet ją įterpti į žmogaus audinius arba palikti ant daiktų paviršiaus ir pakišti nusikaltimo vietoje.“ Britų ekspertų manymu, nors tai mokslškai ir įmanoma, vargu ar koks nusikaltėlis taip stengsis. „Tam reikės visiškai įrengtos molekulinės biologijos laboratorijos, tūkstančių svarų vertės įrangos ir kompetentingo molekulinės biologijos mokslininko ar techniko. Daugelis į kriminalinę veiklą įsivėlusių žmonių tokių resursų neturi. Tai labai sudėtingas būdas įkalčiams klastoti. Galima sugalvoti ir lengvesnių“.⁴²

Mūsų manymu, tokie mokslininkų eksperimentai nė kiek nesumenkina šiandieninių DNR tyrimų pasiekimų ir teisėsauga dar labai ilgai naudosis šio metodo rezultatais kovodama su nusikalstamumu. Mokslas, tarnaujantis gėriui, pajėgus suteikti kriminalistinėms laboratorijoms priemones patikrinti biologinės medžiagos autentiškumą.

⁴² Mokslininkai teigia, kad nusikaltėliai galėtų klastoti DNR, <http://www.technologijos.lt/n/mokslas/biotechnologijos/straipsnis-8731/straipsnis?name=straipsnis-8731&l=2&p=1>, prisijungimo laikas 2009-09-30.

2. ORGANIZACINIAI PĖDSAKŲ ĮVYKIO VIETOJE SURADIMO, FIKSAVIMO, PAĖMIMO ASPEKTAI LIETUVOS POLICIJOS DARBE

Tyrėjai skirdami užduotis atlikti objektų ar pėdsakų, paimtų įvykio vietose, laboratorinį tyrimą visuomet tikisi, kad specialistai ar ekspertai „prakalbina“ nebyliusius nusikaltimų liudininkus. Ekspertinė praktika rodo, kad ilgainiui įvykio vietose paimamų pėdsakų (objektų) rūšių skaičius yra nusistovėjęs: rankų pėdsakai, avalynės pėdsakai, įsilaužimo pėdsakai, balistiniai objektai, sprogstamieji įtaisai, šaudmenys, transporto priemonių pėdsakai, biologiniai pėdsakai, mikroobjektai, kvapų pėdsakai ir t. t. Kai įvykio vietos apžiūroje dalyvauja specialistas, tikimybė, kad bus surasti, užfiksuoti ir paimti nusikaltėlio palikti pėdsakai yra didelė.

Pateiktoje 3 lentelėje iliustruojamas šalies policijos kriminalistinių tyrimų padalinių specialistų dalyvavimas apžiūrint 2006–2008 m. nusikaltimų padarymo vietas:⁴³

3 lentelė

	2006 m.	2007 m.	2008 m.
Atlikta apžiūrų	23924	23098	23591
Apžiūrų dalis (proc.) nuo užregistruotų nusikaltimų	44,3	33,9	32,6
Atlikta apžiūrų, kai objektai paimti	20438	19896	19961
Apžiūrų rezultatyvumas (proc.)	79,9	86,1	84,6

Analizė rodo, kad didėjant apžiūrų rezultatyvumui, mažėja specialistų dalyvavimas jas apžiūrint. Kadangi specialistų skaičius yra santykinai nedidelis (375), neįmanoma fiziškai apžiūrėti visų įvykių vietų, juolab didėjant registruotų nusikaltimų skaičiui (per 2009 m. 9 mėn. nusikaltimų skaičius padidėjo 8,1 proc., palyginti su analogišku 2008 m. laikotarpiu). Kitas klausimas, ar kriminalistinių tyrimų padalinio specialistui reikia dalyvauti visose įvykio vietų apžiūrose. Analizuojant pagal 3 lentelę 2008 m. veiklą pastebimas atliktų apžiūrų padidėjimas,

⁴³ KTC veiklos ataskaitos.

palyginti su 2007 m., bet procentiškai jų turime mažiau, nes nusikaltimų skaičius 2008 metais padidėjo iki 72174, palyginti su 68024, užregistruotais 2007 m. Ilgą laiką specialistų dalyvavimo įvykio vietų apžiūrose rodikliai buvo palyginti aukšti (svyravo nuo 62 iki 66 procentų) ir tenkino ikiteisminio tyrimo poreikius. 2003 m., įsigaliojus naujam Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksui, situacija pasikeitė: apžiūrima ir specialistų tirama tik apie 38 proc. šalyje užregistruotų nusikaltimų vietų. 2005 m. šis rodiklis buvo tik 31,7 proc., Vilniaus apskrities policijos komisariatuose – 26,1 proc., Vilniaus mieste – 19,5 proc. Pasitaikydavo, kad net nužudymų ir išžaginių vietos buvo apžiūrimos ir tiriamos nedalyvaujant specialistams.⁴⁴ Policijos vadovybės netenkino tokia situacija ir buvo nuspręsta taikyti „universalus policininko“ modelį. Pasaulinėje praktikoje vadinamasis universalus pareigūnas, pirmas atsidūręs įvykio vietoje (mūsų šalyje pirmasis įvykio vietoje paprastai atsiduria viešosios policijos pareigūnas), atlieka visapusišką įvykio vietos tyrimą, naudodamasis mokslinėmis techninėmis priemonėmis pats imasi veiksmų nusikaltimų pėdsakams ir įkalčiams surasti, įtvirtinti, paimti.⁴⁵

Siekdama sudaryti prielaidas įgyvendinti universalus policijos pareigūno modelį, Lietuvos policijos vadovybė priėmė sprendimą parengti viešosios policijos pareigūnus, vykdysiančius nusikaltimų pėdsakų ir kitų įkalčių suradimo, išryškavimo, užfiksavimo, paėmimo funkcijas. Viešosios policijos padaliniai buvo aprūpinti kriminalistiniais įvykio vietos apžiūros lagaminais. Įsakymu buvo nurodyta papildyti viešosios policijos padalinių, kuriems skirti kriminalistiniai lagaminai, pareigūnų pareigybių aprašymus.⁴⁶ Buvo parengta ir patvirtinta įvykio vietos apžiūros naudojant kriminalisto lagaminą kvalifikacijos tobulinimo programa, skirta policijos įstaigų pareigūnams, kurie turi teisę ir pareigą atlikti nesunkių ir apysunkių nusikaltimų bei baudžiamųjų nusižengimų įvykio vietų tyrimą. Programos tikslas – supažindinti policijos pareigūnus su įvykio vietos apžiūros ypatumais naudojant kriminalisto lagaminą, tobulinti praktinius įgūdžius.⁴⁷ Pagal Lietuvos policijos generalinio komisaro 2005 m. rugpjūčio 16 d. įsakymą Nr. 5-V-499 „Dėl Tipinio teritorinių policijos įstaigų operatyvinių grupių ir policijos patrulių reagavimo į pranešimus apie nusikalstamas veikas, kitus teisės pažeidimus ar įvykius

⁴⁴ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2006-07-24 įsakymas Nr. 5-V-454 „Dėl teritorinių policijos įstaigų veiklos apžiūrint ir tiriant įvykio vietas tobulinimo koncepcijos patvirtinimo“.

⁴⁵ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2002-01-28 įsakymas Nr. 38 „Dėl Nekvalifikuotų nusikaltimų įvykio vietų apžiūros metodinių rekomendacijų patvirtinimo“.

⁴⁶ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2006-10-18 įsakymas Nr. 5-V-602 „Dėl viešosios policijos pareigūnų funkcijų išplėtimo ir jų atskaitomybės“.

⁴⁷ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2006-08-11 įsakymas Nr. 5-V-496 „Dėl įvykio vietos apžiūros naudojant kriminalisto lagaminą kvalifikacijos tobulinimo programos patvirtinimo“.

tvarkos aprašo patvirtinimo“, visi nusikaltimai, atsižvelgiant į sunkumo laipsnį, suskirstyti į A, B, C kategorijas.⁴⁸

Siekiant sukurti efektyvią teritorinių policijos įstaigų kriminalistinio aptarnavimo sistemą, kuri užtikrintų specialistų dalyvavimą tiriant sunkių ir labai sunkių nusikaltimų padarymo vietas bei atliekant kvalifikuotas apysunkių nusikaltimų padarymo vietų apžiūras (nes nekvalifikuotas turėtų apžiūrėti viešosios policijos pareigūnai) buvo patvirtinta Teritorinių policijos įstaigų veiklos apžiūrint ir tiriant įvykio vietas tubulinimo koncepcija.⁴⁹ Remiantis šia koncepcija, jeigu pirmasis policijos pareigūnas (paprastai tai būna viešosios policijos pareigūnas) sugeba pats apžiūrėti ir įforminti įvykį, jis apie tai praneša policijos įstaigos budėtojiui ir pats atlieka įvykio vietos apžiūrą, suranda ir paima objektus su nusikalstamos veikos pėdsakais ir kitomis žymėmis, panaudodamas kriminalisto lagaminą. Tais atvejais, kai pirmasis į įvykio vietą atvykęs policijos pareigūnas stokoja techninių priemonių ar neturi reikiamų praktinių įgūdžių išryškinti ir paimti nusikalstamos veikos pėdsakus, jis apie tai praneša policijos budėtojiui ir organizuoja įvykio vietos apsaugą, o budėtojas organizuoja teritorinės policijos įstaigos kriminalistinio tyrimo padalinio specialisto arba operatyvinės grupės išvykimą į įvykio vietą atlikti tyrimo. Esant būtinumui į vykio vietos tyrimą gali būti įtraukti aukštesnės pakopos policijos komisariatų kriminalistinių tyrimų padalinių specialistai bei KTC ar kitų įstaigų specialistai. Gaisro vietas tiria Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, kriminalinių sprogimų vietas – visais atvejais apžiūri ir tiria tik KTC specialistai, eismo įvykių vietas – Lietuvos eismo priežiūros tarnyba.

2.1. RANKŲ PĖDSAKŲ PANAUDOJIMO TIRIANT NUSIKALTIMUS LIETUVOJE PROBLEMATIKA IR PERSPEKTYVOS

2006–2008 m. šalies policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padalinių veiklos statistinė medžiaga rodo rankų pėdsakų, paimamų apžiūrint įvykio vietas, skaičiaus mažėjimo tendenciją ir koreliacinį ryšį su atliktais objektų daktiloskopiniais tyrimais (specialisto išvadų teikimas). Tai iliustruojama 4 lentelėje:⁵⁰

4 lentelė

1	Laikotarpis	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	9
---	-------------	---------	---------	---------	---------	---

⁴⁸ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2005-08-16 įsakymas Nr. 499 „Dėl Tipinio teritorinių policijos įstaigų operatyvinių grupių ir policijos patrulių reagavimo į pranešimus apie nusikalstamas veikas, kitus teisės pažeidimus ar įvykius tvarkos aprašo patvirtinimo“.

⁴⁹ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2006-07-24 įsakymas Nr. 5-V-454 „Dėl Teritorinių policijos įstaigų veiklos apžiūrint ir tiriant įvykio vietas tobulinimo koncepcijos patvirtinimo“.

⁵⁰ KTC veiklos ataskaitos.

					mėn.
2	Užregistruota nusikaltimų	75492	68024	72174	57551
3	Atlikta apžiūrų	23924	23098	23591	17040
4.	Paimta rankų pėdsakų (sk.)/įvykio vietų skaičius	17550/6685	14247/5611	13883/5642	9488/3875
5.	Pateikta daktiloskopinių tyrimų specialisto išvadų	6380	5452	5602	4033

Duomenys rodo, kad 2006–2008 m. rankų pėdsakų paėmimas mažėjo. Iš 2009 m. 9 mėnesių veiklos rezultatų galima daryti prielaidą, kad greičiausiai ir šiais metais nebus viršytas 2008 m. rankų pėdsakų paėmimo įvykio vietose rodiklis. Rankų pėdsakų paėmimo įvykio vietose mažėjimas lemia ir identifikuojamų atliekant daktiloskopinius tyrimus įtariamųjų asmenų skaičių:⁵¹

5 lentelė

Laikotarpis	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m. 9 mėn.
Nustatyta įtariamųjų asmenų	513	405	477	277

Situacija reikalauja ieškoti tokios neigiamos tendencijos priežasčių, nors sumuojant rezultatus, gaunamus pagal daktiloskopinių tyrimų specialisto išvadas, KTC automatizuotą daktiloskopinės identifikacijos sistemą (ADIS) (latentiniai pėdsakai pagal Eurodac, Interpolo liniją) bei pagal rankų pėdsakų, paimtų iš neišaiškintų įvykio vietų, kartoteką, kiekvienais metais sutapimų skaičius yra įspūdingas: vien per 2009 m. 9 mėnesius jų buvo – 594.⁵²

Viena iš galimų minėtos tendencijos priežasčių yra nedažnas specialistų dalyvavimas apžiūrint vagysčių padarymo vietas. Vagystės bendrame registruotų nusikaltimų skaičiuje sudaro didelę dalį, o specialistų dalyvavimas apžiūrint vagysčių padarymo vietas nesiekia ir 50 proc., turint omenyje dar ir tai, kad apie 15 proc. vagysčių vietų jokie pėdsakai nėra paimami. Tai patvirtina duomenys 6 lentelėje.⁵³

6 lentelė

Laikotarpis	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m. 9 mėn.
Vagystės/% nuo	34768/46	31141/46	35325/49	27133/47

⁵¹ KTC veiklos ataskaitos.

⁵² KTC veiklos ataskaitos.

⁵³ KTC veiklos ataskaitos.

nusikaltimų				
Apžiūrėta (%)	47,9	47,5	45,6	47,6
Kai paimta pėdsakų (%)	85,8	86,5	84,5	85,5

Kaip rodo ekspertinė praktika, „rimtų“ vagysčių apžiūros metu dažniausiai randami vagišių palikti pirštinių pėdsakai, bet ne rankų pėdsakai. Tai didina paimamų trasologinių pėdsakų skaičių, kurių įrodomoji vertė yra labai maža, nes paprastai visi tokie trasologiniai tyrimai baigiasi diagnostinėmis išvadomis (tiesiog nėra lyginamųjų pavyzdžių). Taip pat, išpopuliarėjus DNR tyrimo metodui, vagysčių apžiūros metu gausiai imami lytėjimo biologiniai pėdsakai, kurių buvimą arba nebuvimą ant objekto gali patvirtinti tik laboratorinis tyrimas.

Kita problema, kad viešosios policijos pareigūnai, kurie turėtų apžiūrėti daugumą vagysčių padarymo vietų, ypač vangiai naudoja turimą parengtą kriminalisto lagaminą, nors ir yra apmokyti naudoti jį darbe.

Manytume, kad specialistai, kurie dalyvauja įvykio vietų apžiūrose, turėtų būti aprūpinti šiuolaikinėmis rankų pėdsakų paieškos priemonėmis. Daktiloskopiniai milteliai – tai tradicinės priemonės, reikia siekti, kad ir policijos įstaigų specialistai būtų aprūpinti analogiška įranga, kuria disponuoja KTC. Deja, mažėjančio finansavimo sąlygomis tenka kalbėti apie tai, kad pasisektų išlaikyti esamą įvykio vietos apžiūros lygį, o jos kokybinį gerinimą atidėti geresniems laikams.

Dar viena kriminalistinių tyrimų srityje vykdoma priemonė, kuri, praktiku prognozėmis, leistų pasiekti naują kiekybinį ir kokybinį lygį taikant daktiloskopiją aiškinant nusikaltimus, yra naujos automatizuotos daktiloskopinės identifikacijos sistemos įdiegimas. Policijos departamentas praneša, kad policijoje modernizuojama automatinė daktiloskopinės identifikacijos sistema.⁵⁴ Įgyvendinant projektą „Automatinės daktiloskopinės identifikacijos sistemos (ADIS) modernizavimas“, finansuojamą iš Europos Sąjungos Išorės sienų fondo „Specialiosios tranzito schemas“ 2007 m. skirtų lėšų, 2009-10-19 Policijos departamente prie Vidaus reikalų ministerijos buvo pasirašyta Lietuvos policijos ir bendros JAV ir Austrijos bendrovės „Cogent Systems GmbH“ sutartis. Sutartyje numatyta nuo 2010 m. pradžios įdiegti ir pradėti eksploatuoti šiuolaikišką ADIS. Planuojama, kad naujoji ADIS atitiks aukščiausius šiuolaikinius standartus ir reikalavimus bei naudos pažangiausias kriminalistinio identifikavimo technologijas. Diegiant naująją ADIS dabartinė asmenų pirštų ir delnų atspaudų duomenų bazės įranga, naudojama KTC, bus pakeista naujausios kartos įranga, bus įdiegtos nuotolinės ir viena mobilioji darbo vieta teritorinėse policijos įstaigose. Teritorinėse policijos įstaigose, policijos

⁵⁴ <http://www.policija.lt/index.php?id=224>, prisijungimo laikas 2009-10-20.

patruliniuose automobiliuose ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos padaliniuose bus sudarytos galimybės dirbti su mobiliąja ADIS įranga – 200 vnt. pirštų skaitytuvų, kurie leis susisiekti su centriniu ADIS pirštų ir delnų atspaudų duomenų banku ir patikrinti įtariamus asmenis. Kadangi delnų pėdsakai, paimami apžiūrint įvykio vietas, sudaro 10–15 proc. visų paimamų rankų pėdsakų, prognozuojama, kad naujoji ADIS bus efektyvesnė.

Dar vienas naujosios ADIS privalumas yra tas, kad ji leidžia atitinkamu formatu teikti duomenis į Interpolo bei Eurodac daktiloskopines duomenų bazes bei keistis daktiloskopine informacija su kitų Europos Sąjungos valstybių narių naudojamomis ADIS. Tai daryti Lietuvos teisėsaugą įpareigoja atitinkami Europos Sąjungos teisės aktai, todėl naujosios ADIS įdiegimas atitinka ir strateginius valstybės tikslus.

Toliau pateikiamas pavyzdys puikiai iliustruoja greito nusikaltimo išaiškinimo panaudojant daktiloskopinio tyrimo rezultatus susisiekus su automatizuota daktiloskopinės identifikacijos sistema: 2008-11-17 Raseinių r., Ariogalos m., nenustatyti asmenys įsibrovė į AB Ūkio banko Raseinių filialo Ariogalos klientų aptarnavimo skyriaus patalpas, prikabinę trosą prie ten buvusio Ūkio banko bankomato automobiliu bandė jį nuplėšti ir pagrobt. To padaryti nepavyko dėl suveikusios signalizacijos. O kelios dienos prieš įvykį į banko patalpas buvo užėjęs nenustatytas asmuo, kuris lietė ir vartė Ūkio banko lankstinukus. KTC Daktiloskopiniam tyrimui buvo pateikta 30 vnt. Ūkio banko lankstinukų. Ištyrus objektus ninhidrino su DFO metodu nustatyta, kad ant vieno lankstinuko yra rankų pirštų pėdsakai, tinkami asmeniui identifikuoti. Šie pėdsakai buvo patikrinti KTC automatizuotoje daktiloskopinėje identifikacijos sistemoje ir nustatyta, kad jie palikti R. M. pirštais. Vėliau asmuo buvo sulaikytas ir pripažintas įtariamuoju.

2.2. BIOLOGINIŲ PĖDSAKŲ PANAUDOJIMO TIRIANT NUSIKALTIMUS LIETUVOJE PROBLEMATIKA IR PERSPEKTYVOS

2006–2009 m. KTC ir policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padalinių veiklos statistinė medžiaga rodo santykinai didelį biologinių pėdsakų paėmimą įvykio vietų apžiūrų metu:⁵⁵

7 lentelė

Laikotarpis	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m. 9 mėn.
Biologinių pėdsakų skaičius/įvykio vietų skaičius	11259/5047	11524/5067	9521/4392	8140/3082

⁵⁵ KTC veiklos ataskaitos.

Tai išties verčiantys susimąstyti aukšti rodikliai, turint omenyje tai, kad esant tam pačiam specialistų skaičiui šalies policijoje, ankstesniais metais biologinių pėdsakų paėmimui skiriamas dėmesys buvo gerokai menkesnis:⁵⁶

8 lentelė

Laikotarpis	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Biologinių pėdsakų skaičius	320	464	861	508	620	889	1163	1293	1269	1860	2300

Atkreiptinas dėmesys, kad 1996 m. KTC (tuomet – Kriminalistinių ekspertizių departamentas) buvo atliktos tik 345 serologinės ekspertizės, nors įvykio vietose buvo paimti 2300 biologinės kilmės pėdsakai. Kadangi serologinės ekspertizės galimybės buvo ribotos (lyginamasis tyrimas buvo pagal kraujo grupę), tai ir tyrėjų (tuomet – tardytojų) susidomėjimas šia ekspertize buvo menkas.

1997 m. liepos mėn. KTC buvo pradėti atlikti DNR tyrimai. Teikiamos išvados buvo kategoriškos, teismai priėmė šią ekspertizės rūšį iš karto ir be abejonių. Tai davė impulsą prokurorams, kriminalinei policijai, tyrėjams (tardytojams) ir specialistai buvo orientuoti „negrįžti iš įvykio vietos apžiūros be biologinių pėdsakų“.

2004 m. pradėjo funkcionuoti DNR profilių duomenų bazė, kuri leido tikrinti kiekvieno biologinio pėdsako iš neišaiškinto nusikaltimo vietos genotipą pagal esamus duomenų bazėje genotipus ir automatiškai gauti rezultatą „sutapimas yra /sutapimo nėra“.

Rezultatai kasmet gerėjo: jei 2004 m. įskaita davė 6 sutapimus, 2005 m. – net 64, 2007 m. – 161, 2008 m. – 192, vien per 2009 m. 9 mėn. – 264⁵⁷. Prie šių sutapimų reikia sumuoti kiekvienais metais nustatomus apie 200–300 įtariamųjų asmenų, kurių lyginamieji pavyzdžiai pateikiami užduotyse. Tai dar labiau „įaudrino“ prokurorus ir tyrėjus. KTC buvo tiesiog „užverstas“ tyrėjų skiriamų užduočių atlikti DNR tyrimus lavina:⁵⁸

9 lentelė

Metai	Gauta užduočių	Atlikta užduočių (specialisto išvados ir ekspertizės)
2006	2864	1756
2007	3000	1239
2008	2304	1674

⁵⁶ Malevski H. Įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas: naujas kriminalistinės koncepcijos modelis. Daktaro disertacijos santrauka. Vilnius, 1997.

⁵⁷ KTC veiklos ataskaitos.

⁵⁸ KTC veiklos ataskaitos.

Žinant kitų valstybių patirtį, tokiai situacijai buvo ruošiasi – sustiprinta laboratorijos techninė bazė, įsteigtos papildomos specialistų pareigybės, – bet tai nepadėjo išvengti ilgų užduočių atlikimo terminų. Kaip matyti iš 9 lentelės kiekvienais metais likdavo neatliktų užduočių.

Susidarė iki šiol nematytos eilės. Pasak KTC Biologinių tyrimų skyriaus viršininko Gintauto Šinkūno, 2009 m. rugsėjo mėn. buvo susidariusi 4000 neatliktų užduočių eilė. Vien per 2009 m. I pusmetį buvo gautos 1236 užduotys atlikti DNR tyrimus, iš kurių buvo atliktos 850. Tokia padėtis, savaime aišku, netenkina nei KTC vadovybės, nei prokurorų, kontroliuojančių ikiteisminį tyrimą, nei tyrėjų. Juolab kai Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas nustato 6 mėn. terminą ištirti nusikaltimą ir nurodo kuo greičiau jį išaiškinti. KTC atliko skiriamų užduočių atlikti DNR tyrimą analizę, kurios išvados verčia ieškoti organizacinių sprendimų, kurių priėmimas priklauso ne vien KTC kompetencijai.

Toliau pateikiamoje lentelėje matyti, kad nuo 18 iki 25 proc. skiriamų užduočių yra vadinamosios „menkavertės“ – tai užduotys, skirtos vagysčių, turto sunaikinimo ir/ar sugadinimo, automobilių, automagnetolų vagysčių bylose ir pan., kai DNR tyrimui pateikiami tik lytėjimo (kontaktiniai) pėdsakai:⁵⁹

10 lentelė

Metai	2005	2006	2007	2008	Iš viso
„Menkavertės“ užduotys	191	861	870	639	1922
„Menkaverčių“ užduočių dalis nuo bendro skaičiaus (%)	18,4	24	31	28	25
Ištirta mėginių	420	1380	2009	2135	5944
Išskirta genotipų (įrašyta į įskaitą)	32	46	51	53	182
Gauta sutapimų įskaitoje	1	4	3	2	10
Apytikslė „menkaverčių“ užduočių atlikimo kaina, Lt		162200 (kartu su 2005 m.)	180800	192000	535000

⁵⁹ Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro medžiaga.

Tam tikri sprendimai siekiant daryti įtaką situacijai dėl užduočių skyrimo buvo padaryti: 2008-04-29 buvo pasirašytas bendras Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro ir Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymas Nr. I-60/5-V-210 „Dėl ikiteisminio tyrimo gerinimo plano ir jo įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“. Šio įsakymo 1.5 punkto „Tobulinti objektų tyrimų ir ekspertizių skyrimo tvarką“ teiginiai⁶⁰ (1.5.1. išgyvendinti perteklinių klausimų ir perteklinių užduočių specialistams (ekspertams) skyrimą; 1.5.2. prieš duodant užduotis ir skiriant ekspertizes atsižvelgti į ekonomiškumo kriterijus (išlaidas), padarytos veikos pavojingumą, nusikalstama veika padarytos žalos dydį; 1.5.3. reaguoti į kiekvieną objektų tyrimą ar ekspertizę atliekančios įstaigos pateiktą informaciją apie netinkamai paskirtus objektų tyrimus, imtis priemonių padėčiai taisyti (atšaukti tam tikrus užduočių klausimus ar visas užduotis, kreiptis į teismą dėl priimtos nutarties pakeitimo) atrodytų, turėtų tapti laboratorijai patikimu saugikliu nuo nebūtinų, specialistų įvardytų „menkavertėmis“, užduočių skyrimo, bet, deja, praktikos analizė rodo vis dar nemažėjančias tendencijas skirti nebūtinus užduotis. Šio įsakymo įgyvendinimo priemonių plano 1.3 priemonė numato stiprinti metodinės pagalbos teikimą ikiteisminio tyrimo pareigūnams, siekiant gerinti specialistų išvadoms ar ekspertizei skirti reikalingų klausimų ir medžiagos parengimo kokybę, mažinti nebūtinų ekspertinių tyrimų skaičių. Iki 2009 m. gruodžio mėnesio turi būti parengtos generalinio prokuroro metodinės rekomendacijos dėl užduočių specialistams ir ekspertams skyrimo tvarkos. Šios metodinės rekomendacijos turėtų tapti dar vienu saugikliu, siekiant apsaugoti kriminalistines laboratorijas nuo perteklinio neefektyvaus ir brangiai atsieinančio darbo.

Pasak G. Šinkūno, tik organizacinėmis priemonėmis galima taisyti padėtį, nes KTC Biologinių tyrimų skyrius turi pakankamai techninių ir žmogiškųjų išteklių, ir „sustygavus“ visus etapus būtų galima planuoti per metus atlikti apie 3000 DNR tyrimų. Tokio kiekio turėtų pakakti ikiteisminio tyrimo poreikiams patenkinti, su sąlyga, kad tyrėjai laikysis rekomendacijų dėl užduočių skyrimo. Plačiai taikant DNR tyrimo metodą aiškinant nusikaltimus naudojamos tos pačios metodikos, ir tai leidžia keistis DNR duomenimis tarpvalstybiniu lygiu. Pavyzdį parodė Vokietija ir Austrija, kai pasikeitus DNR duomenų bankų genotipais iš neišaiškintų nusikaltimų vietų buvo nustatyti tūkstančiai sutapimų.⁶¹ Lietuvos policija 2008 m. birželio 17 d. pasirašė su Estijos Respublikos policijos valdyba ir Estijos Respublikos kriminalistinių tyrimų institutu susitarimą dėl bendradarbiavimo keičiantis DNR analitėmis ir lyginant jas DNR

⁶⁰ Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro ir Lietuvos policijos generalinio komisaro 2008 m. balandžio 29 d. įsakymas Nr. I-60/5-V-210 „Dėl ikiteisminio tyrimo gerinimo plano ir jo įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“, <http://www.prokuraturos.lt/Teisin%C4%97informacija/Generalinioprokuroro%C4%AFsakymai/tabid/148/Default.aspx>, prisijungimo laikas 2009-09-08.

⁶¹ Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro medžiaga.

registre, 2009 m. vasario 19 d. – analogišką susitarimą su Latvijos Respublikos valstybine policija.⁶² 2009 m. Lietuvos policija planuoja tokį pat susitarimą pasirašyti su Suomijos policija.

KTC suteikia praktinę pagalbą atliekant DNR tyrimus ir užsienio šalių teisėsaugai. Tai vaizdingai iliustruoja šis pavyzdys: 2008 m. gegužės 5 d. gautas Latvijos valstybinės policijos prašymas atlikti pakartotinę biologinę ekspertizę baudžiamajoje byloje, iškeltoje dėl nužudymo. Tyrimui atlikti buvo pateiktos dvi odinės pirštinės ir įtariamųjų asmenų genotipai ir klausama, ar ant pirštinių yra biologinių pėdsakų, tinkamų asmens tapatybei nustatyti tiriant DNR. Pirštinių tyrimas jau buvo atliktas Latvijos valstybinės policijos kriminalistinių tyrimų tarnyboje, tačiau išvadose konstatuojama, kad biologiniai pėdsakai, rasti ant pirštinių, yra netinkami asmens tapatybei nustatyti tiriant DNR. Šiuo atveju Latvijos specialistų tirtuose mėginiuose rasti biologiniai pėdsakai buvo netinkami asmens tapatybei nustatyti tiriant DNR. Taigi, susipažinus su minėtomis aplinkybėmis, pirmoji specialsitams kilusi mintis buvo, kad vargiai ar bus galima pagelbėti, tačiau nusikalstamos veikos sunkumas ir pavojingumas įpareigojo nesivadovauti emocijomis. G. Šinkūnas prisimena: „Kartu su kolege Aušra Giružyte, apžiūrėję pirštines, nusprendėme, imti iš kiekvienos pirštinės po aštuonis mėginius.“ Atlikus DNR tyrimą, pirminis rezultatų vertinimas nieko gera nežadėjo – visuose tirtuose mėginiuose buvo nustatyti maišyti DNR profiliai. Tai reiškė, kad visuose mėginiuose yra susimaišę ne mažiau nei dviejų asmenų biologiniai pėdsakai. Tiesa, rezultatų kokybė buvo geresnė nei Latvijos kolegų. Tai teikė šiek tiek vilčių, vadinasi: aptikome tas vietas ant pirštinių, kuriose biologinių pėdsakų buvo daugiau nei tirtose Latvijoje.

Visas tyrimas truko du mėnesius, iš kurių daugiau nei pusę viso laiko užėmė išsamus rezultatų vertinimas. Kai kurių mėginių tyrimo rezultatai buvo tokie neaiškūs, kad sprendimo, ar pėdsakas tinkamas asmens tapatybei nustatyti, ar ne, priėmimą teko ne kartą atidėti. Teko ne kartą konsultuotis ir su kolegomis. Pagaliau apibendrinus visą turimą informaciją, buvo nustatyta, kad keturiuose mėginiuose iš maišytų DNR profilių galima išskirti vieno asmens genotipą ir pripažinti jį tinkamu asmens tapatybei nustatyti. Paskutiniame rezultatų vertinimo etape šis genotipas buvo palygintas su įtariamųjų asmenų genotipais. Paaiškėjo, kad biologinių pėdsakų genotipas sutampa su įtariamojo genotipu. Šis tyrimas tik dar kartą patvirtino, kad Gintautas Šinkūnas ne veltui yra pripažįstamas geriausiu DNR tyrimo specialistu Lietuvos policijos sistemoje.⁶³

Darytina išvada, kad teisėsaugos darbe DNR metodas ir toliau bus plačiai taikomas aiškinant nusikaltimus, ekspertinės įstaigos (KTC ir Mykolo Romerio universiteto Teismo

⁶² <http://www.policija.lt/index.php?id=2603>, prisijungimo laikas 2009-09-08.

⁶³ Išrinktos geriausios metų bylos, 2008-10-28, <http://www.policija.lt/index.php?id=3787>, prisijungimo laikas 2009-09-02.

medicinos institutas) pasirengusios tokius tyrimus atlikti, bet tyrėjai turėtų griežtai laikytis esamų ir numatomų užduočių skyrimo rekomendacijų.

2.3. KITŲ PĖDSAKŲ, PAIMAMŲ ĮVYKIO VIETOJE, PANAUDOJIMO TIRIANT NUSIKALTIMUS LIETUVOJE GALIMYBĖS IR PERSPEKTYVOS

Specialistai, apžiūrėdami įvykio vietas, be rankų ir biologinių pėdsakų, suranda, fiksuoja, paima ir kitų rūšių nusikaltimo pėdsakų, kurie yra preliminariai tiriami įvykio vietoje ir išvados fiksuojamos įvykio vietos apžiūros dokumentuose arba šie pėdsakai siunčiami tirti į laboratorijas. 2006–2008 m. visų pėdsakų rūšių paėmimas parodomas 11 lentelėje (trupmenos skaitiklyje – pėdsakų skaičius, vardiklyje – įvykio vietų skaičius).⁶⁴

11 lentelė

	2006 m.	2007 m.	2008 m.
Rankų pėds.	17550/6685	14247/5611	13883/5642
Avalynės pėds.	5797/3113	5299/2838	5864/3309
Įsilaužimo įrankių pėds.	7586/4760	6319/3959	6853/4562
Balistinių objektų pėds.	Nėra duomenų	1509/181	1457/223
Sprogmenų, šaudmenų pėds.	287/46	105/36	118/59
Transporto priemonių pėds.	586/428	613/421	687/437
Biologiniai pėds.	11529/5047	11524/5067	9521/4392
Mikroobjektai	7601/5015	6912/4523	6514/4670
Kvapų pėds.	2133/1248	1646/931	1546/899
Nusikaltėlių palikti daiktai	4406/2447	3953/2274	4279/2409
Kiti objektai	10238/6055	10099/5799	9988/5695
Įvykio vietose pateikta spec. išvadų	3902	4447	4762

⁶⁴ KTC veiklos ataskaitos.

Ruošiami įvykio vietų apžiūros specialistai orientuojami į visų nusikaltimo pėdsakų radimą, fiksavimą ir paėmimą, nesuteikiant prioriteto jokiai pėdsakų rūšiai – jie privalo taikyti modeliavimo metodą ir priklausomai nuo nusikaltimo pobūdžio ir konkrečių sąlygų ieškoti būtent tos rūšies pėdsakų. Įvykio vietos tyrimas yra unikalus ir nepakartojamas ikiteisminio tyrimo veiksmas, todėl apžiūros metu turi būti paimti visi su nusikalstamu įvykiu susiję pėdsakai ir objektai. Kitas klausimas – ar kriminalistinės laboratorijos pajėgios laiku iširti visus paimamus pėdsakus – šiandien yra prokuratūros, tyrėjų ir ekspertinių įstaigų diskusijų dalykas. Kadangi rankų pėdsakų ir biologinės kilmės pėdsakų tyrimai yra patys efektyviausi, nes identifikuojamas asmuo, pastarųjų metų praktika rodo, kad būtent šiems tyrimams skiriamas prioritetas teisėsaugos dėmesys. Bet konkuruojant šiems pėdsakams, laimi biologinės kilmės pėdsakai, nes įvykio vietoje juos lengviau rasti. Todėl, kaip buvo parodyta anksčiau, laboratorija neišgali laiku atlikti visų skiriamų DNR užduočių. Daktiloskopiniai tyrimai atliekami nustatytais terminais (dažniausiai iki 30 d.), bet jų mažėja.⁶⁵

Kita didelė pėdsakų grupė – trasologiniai: jų paimama išties daug ir santykinai daug skiriama užduočių, bet galutinė išvadų reikšmė menka: dažniausiai diagnostinio pobūdžio. Lentelėje pateikiama 2006–2008 m. daktiloskopinių, DNR ir trasologinių tyrimų atlikimo dinamika.⁶⁶

12 lentelė

	2006 m.	2007 m.	2008 m.
Daktiloskopinių tyrimų išvadų	6380	5452	5602
Trasologinių tyrimų išvadų	3735	2688	3364
DNR tyrimo išvadų	1759	1239	1674

Trasologiniai tyrimai apima įsilaužimo įrankių, mechanizmų, avalynės, drabužių, žmogaus kūno dalių, gyvūnų pėdsakų bei spynų, plombų ir visumos nustatymo pagal dalis tyrimus. Trasologiniai pėdsakai aptinkami įvykio vietose ganėtinai paprastai, nes jie paprastai yra matomi. Jiems paimti taikomi tradiciniai vizualinis, modeliavimo (kopijų darymo) metodai naudojant gipsą, sierą, polimerines pastas ir t. t. Geriausia paimti visą objektą su trasologiniu pėdsaku (jei įmanoma). Šalies policijos kriminalistinės laboratorijos tvarko lokales avalynės pėdsakų, laužimo įrankių pėdsakų iš neišaiškintų nusikaltimų vietų kolekcijas. Bet atsižvelgiant į santykinai trumpą šių pėdsakų identifikacinį periodą tokių kolekcijų efektyvumas negali būti

⁶⁵ KTC veiklos ataskaitos.

⁶⁶ KTC veiklos ataskaitos.

didelis. Siekiant išvengti nereikalingų tyrimų kriminalistinėje laboratorijoje, dalis trasologinių klausimų sprendžiama tiesiai įvykio vietoje ir rezultatai fiksuojami įvykio vietos apžiūros protokole arba įvykio vietos tyrimo specialisto išvadoje. Kaip matyti iš 11 lentelės, tokių preliminarių tyrimų kasmet daugėja. Kad tyrimai būtų išsamūs specialistai naudoja stereomikroskopus, lyginamuosius mikroskopus su vaizdo apdorojimo galimybe, tiek tradicinę, tiek skaitmeninę fotografavimo įrangą, vaizdų analizės ir apdorojimo programinę įrangą. Tyrimo metu nustatoma grupinė priklausomybė arba identifikuojami pėdsakus palikę įsilaužimo įrankiai, mechanizmai, avalynė, padangos, drabužiai, žmogaus kūno dalys bei gyvūnai, nustatoma tiriamų spynų ir plombų būklė bei objektų visuma pagal įvairiais būdais atskirtas jų dalis.

Kita svarbi pėdsakų rūšis – balistiniai (įskaitant ginklus, šaudmenis, sprogstamuosius įtaisus ir t. t.). Balistinio tyrimo dalykas yra faktinių duomenų, kurie susiję su ginklų panaudojimu, nustatymas. Šaunamasis ginklas identifikuojamas pagal paliktus ginklo pėdsakus ant kulku ir tūmelių, kitų šovinio komponentų, pagal ginklo rūšį, sistemą, modelį, kalibrą, techninę ginklo būklę, žymėjimus bei kitus jo duomenis, atliekamas šaunamojo ginklo ar šaudmenų grupinės priklausomybės nustatymas, šūvio aplinkybių nustatymas, sprogimo techninių aplinkybių nustatymas. Kitose šalyse ir Lietuvoje naudojamos atitinkamos automatizuotos balistinės identifikacijos sistemos. Jos leidžia operatyviai įvesti į duomenų bazę įvykio vietoje rastas tūteles bei kulka ir jas patikrinti pagal turimą duomenų bazę bei nustatyti, ar šaunamasis ginklas jau buvo naudotas darant ir kitus nusikaltimus. Periodiškai šias balistines sistemas būtina modernizuoti, ir tam reikia papildomų lėšų. Balistinių ir trasologinių pėdsakų paieška ir paėmimas įvykio vietoje vykdomas pagal atitinkamas metodines rekomendacijas.⁶⁷ Kartais balistinių pėdsakų (objektų) paieškai reikia specialios įrangos (metalo iešikliai, metalo kirpimo žnyplės, viziriavimo priemonės ir t. t.).

Odorologinis tyrimas buvo žinomas jau seniai, tačiau tik paskutiniuoju metu jis pradėtas daugiau taikyti praktikoje. Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymu Nr. 5-V-568 nuo 2008 m. sausio 1 d. Lietuvos policijos kinologijos centras prijungtas prie KTC.⁶⁸ Pakeitus statusą ir pavadinimą Odorologinių tyrimų ir kinologijos valdyba atlieka odorologinius tyrimus, teikia policijos įstaigoms ir kitoms šalies teisėsaugos bei teisėtvarkos institucijoms mokslinę ir praktinę pagalbą odorologijos ir kinologijos klausimais. Odorologiniai tyrimai buvo įtraukti į bendrą kokybės vadybos sistemą, sustiprintas jų mokslinis-metodologinis pagrindas. Kvapų pėdsakai paimami kiekvienoje labai sunkaus ir sunkaus nusikaltimo apžiūros vietoje. Su

⁶⁷ KTC. Įvykio vietos tyrimo atmintinė. Vilnius, 2007.

⁶⁸ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2007 m. rugpjūčio 22 d. įsakymas Nr. 5-V-568 „Dėl Lietuvos policijos kinologijos centro reorganizavimo prijungimo prie Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro būdu“, <http://www.policija.lt/index.php?id=2798&page=7>, prisijungimo laikas 2009-08-10.

tyrėjo užduotimi jie pateikiami į laboratoriją, esant lyginamajam pavyzdžiui atliekamas odorologinis tyrimas, nesant – kvapai nustatyta tvarka saugomi kvapų banke.

Apibendrinant galima teigti, kad, be rankų pėdsakų ir be biologinės kilmės pėdsakų, paimamų iš įvykio vietų, taip pat svarbūs trasologiniai, balistiniai, odorologiniai ir kiti pėdsakai. Specialistai per pradinius mokymus ir toliau keliant kvalifikaciją orientuojami į nusikaltimo pėdsakų komplekso paėmimą, mokomi taikyti modeliavimą ir raginami neapsiriboti tik vienos pėdsakų rūšies radimu.

3. PĖDSAKŲ PAĖMIMO ĮVYKIO VIETOJE IR JŲ TYRIMO PROBLEMAS, GALIMI SPRENDIMO BŪDAI IR PERSPEKTYVOS

Nepaisant didelio kiekybinio ir kokybinio šuolio šalies kriminalistinių tyrimų srityje, didėjant ekspertinių įstaigų veiklos mastams ir apimtims, išryškėjo ir veiklos problemos. Ne vienas nusipelnęs Lietuvos Respublikos teisėsaugos arba ekspertinių tyrimų specialistas yra išsakęs savo nuomonę, kad Lietuvoje nėra specialios aukštosios mokyklos, kuri rengtų specialistus kriminalistus (ekspertus) tam tikriems specialiems tyrimams atlikti (pavyzdžiui, trasologus, balistus ir kt.) bei atlikti įvykio vietų apžiūras bei tyrimus. Ekspertinės įstaigos tokius specialistus išsiugdo savo jėgomis. Nauji kvalifikuoti darbuotojai (kaip antai: fizikai, medikai, chemikai) savo bazines žinias pritaiko praktikoje ir dirba laboratorijoje su atitinkama aparatūra, skirta tam tikriems tyrimams atlikti. Tačiau praktika be ekspertinių tyrimų teorijos, kaip ir teorija be praktikos, nieko verta.

Įvykio vietos apžiūros ir tyrimo specialistai šalies policijos struktūroje priklauso teritorinėms policijos įstaigoms – jų šiandien yra 216.⁶⁹ Jiems metodiškai vadovauja KTC. Ši specializuota policijos įstaiga, be jai priklausančių strateginių uždavinių ir funkcijų, įpareigota rūpintis visos šalies specialistų, atliekančių ir įvykio vietų apžiūras ir objektų tyrimus, rengimu. Šis rengimas vyksta nuo Nepriklausomybės atkūrimo, bet įstaiga iki šiol neturi jokio metodinio tam tikslui skirto padalinio. Mokymo procese dalyvauja specialistai, kurių pagrindinė funkcija yra laboratorinis objektų tyrimas ir specialisto išvadų teikimas. Iš vienos pusės tik patyrę praktikai gali išmokyti naujokus ekspertinių jokiuose vadovėliuose neaprašytų gudrybių, iš kitos – nukenčia tiesioginis jų darbas, ilgėja užduočių atlikimo terminai. Lietuvos policijos mokymo centro reorganizavimas į Lietuvos policijos mokyklą vargu ar išspręs klausimą dėl specialistų įvykio vietoms apžiūrėti, juolab tirti objektus laboratorijose parengimo.

Su panašiomis problemomis susiduria ir dvi kitos ekspertinės šalies įstaigos – Lietuvos teismo ekspertizės centras ir Mykolo Romerio universiteto Teismo medicinos institutas.

⁶⁹ Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro medžiaga.

Jos irgi rengia sau ekspertus, tik joms lengviau, nes nereikia nuolat dalyvauti įvykio vietų apžiūrose.

Kita problema, susijusi su specialistais, dalyvaujančiais įvykio vietų apžiūrose, yra personalo kaita. Kaip rodo daugiametė praktika, kasmet KTC tenka iš naujo rengti apie 20 naujų kriminalistinių tyrimų padalinių pareigūnų. Kaitos priežastys yra žinomos policijos vadovybei, bet jas pašalinti nėra taip paprasta (perėjimas į kitas teisėsaugos tarnybas, profesijos nepatrauklumas, nepasitenkinimas darbo sąlygomis ir kt.).

Kad tinkamai surastų, užfiksuotų ir paimtų nusikaltėlio paliktus pėdsakus įvykio vietoje, specialistai turi turėti atitinkamas technines priemones. Lietuvos policija stengiasi tą užtikrinti: įteisintas centralizuotas policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padalinių aprūpinimas techninėmis priemonėmis ir eksploatacinėmis medžiagomis. Visų apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų ir kai kurių rajonų policijos komisariatų kriminalistinių tyrimų padaliniai yra aprūpinti mobiliosiomis kriminalistinėmis laboratorijomis, kurios panaudojamos apžiūrint labai sunkių ir sunkių nusikaltimų padarymo vietas savo apskrityse. Kasmet KTC skiriamos lėšos įsigyti eksploatacines medžiagas, kurių naujas sąrašas sudaromas pagal metų pabaigoje iš padalinių surenkamą poreikį (daktiloskopiniai milteliai, daktiloskopinės plėvelės, seilių ėminių rinkiniai DNR įskaitai pildyti, plėvelė mikroobjektams fiksuoti, polimerinės pastos, fotoaparatai, kriminalisto lagaminai ir kt.). Vystantis kriminalistinei technikai atsiranda vis naujos pėdsakų paieškos, fiksavimo, paėmimo priemonės, todėl KTC turi pareigą sekti tas naujoves ir pagal galimybes įsigyti.

Viena iš tokių techninių naujovių galėtų būti 3D įvykio vietos situacijos (aplinkos, pėdsakų, reikšmingų mazgų ir t. t.) fiksavimo įranga (360° kampu), kurią naudojant būtų galima atlikti išsamų įvykio vietos tyrimą su vaizdinga iliustracija ir galimybę tiksliai išmatuoti atstumus, nustatyti, pavyzdžiui, kulkos trajektoriją ir kitas aplinkybes (žr. 21 nuotrauką). Ši įranga faktiškai leidžia sudaryti nusikaltimo vietos apžiūros videoprotokolą, užfiksuojant visą reikalingą tolesniam tyrimui informaciją, modeliuojant įvykių eigą. Šios kartos kriminalistinė technika palaispniui ateina į pagalbą specialistams ir tyrėjams, pavyzdžiui, Lenkijos policija ir Vokietijos policija jau turi tokius įrenginius. Atsižvelgiant į šalies dydį, manytume, Lietuvos policijai visiškai pakaktų vieno tokios įrangos komplekto.

21 nuotrauka. Firmos *DeltaSphere* (JAV) 3D kamera užfiksuota įvykio vietos scena.⁷⁰

Kita problema, su kuria tenka susidurti specialistams ir tyrėjams įvykio vietoje, tai tyčia paslėptų nusikaltimo įrankių, nusikaltimo aukų, kitų objektų paieška (pavyzdžiui, užkasti žemėje, įmesti į vandens telkinį ir pan.). Šiandien policijos specialistai disponuoja standartiniais metalo ieškikliais, kurie aptinka metalinius objektus tik nedideliame gylyje, lavonų, užkastų žemėje, ieško tarnybiniai šunys. Mūsų manymu, įvykio vietos apžiūros specialistai ar speciali jų grupė turėtų disponuoti šiuolaikine paieškos įranga, kuri leistų atlikti paiešką dideliame gylyje ir po žeme, ir vandenyje, ir kitose sunkiai prieinamose vietose.

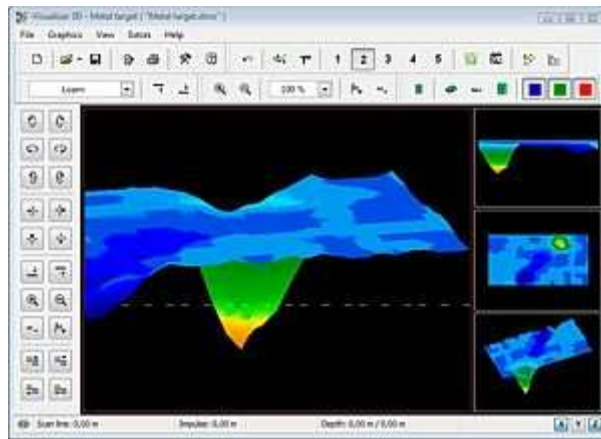

22 nuotrauka. Firmos *Ortungstechnik* GMBH (Vokietija) metalo detektorius su vizualinės metalų diferenciacijos galimybe.⁷¹

Kai kurių užsienio šalių teisėsauga (pavyzdžiui, Prancūzijos ir kt.) tokiems tikslams naudoja specialią 3D principu veikiančią įrangą – georadarus, kurie skenuoja tiriamą paviršių ir vizualiai iliustruoja situaciją, tiksliai pažymėdami ieškomo objekto koordinatas.

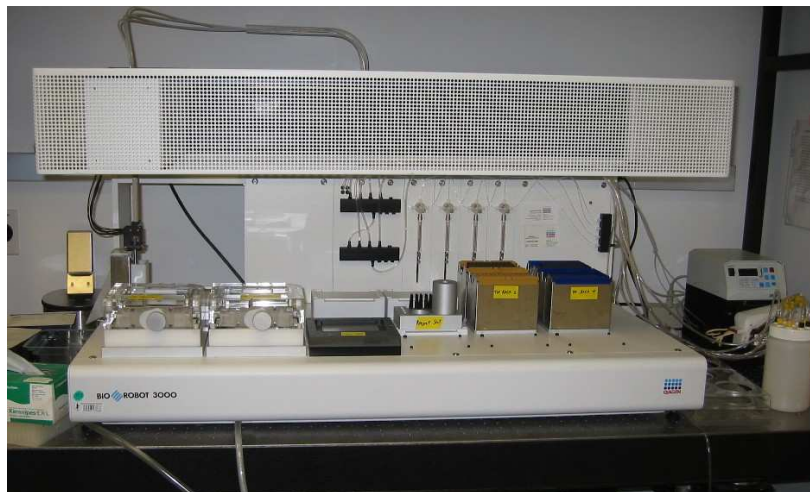
⁷⁰ Vaizdo adresas: www.deltasphere.com/deltasphere_kitchenmurder.htm, prisijungimo laikas 2009-10-01.

⁷¹ Vaizdo adresas: www.okmmetaldetectors.com/products/metal-dete, prisijungimo laikas 2009-10-01.

23 nuotrauka. Firmos *Ortungstechnik* GMBH gaminamo georadaro *Visualizer 3D* paieškos momentas monitoriuje.⁷²

Šiuolaikinės DNR tyrimų laboratorijos, siekdamos paspartinti tyrimų atlikimą tam tikruose tyrimo etapuose naudoja specialią įrangą – biorobotus. Manytume, kad ir mūsų šalyje DNR laboratorijos turėtų įsigyti tokius prietaisus. KTC DNR laboratorija naudoja vieną biorobotą, bet iš tikrųjų jų reikėtų daugiau.

24 nuotrauka. Firmos *Qiagen BioRobot* DNR tyrimams (naudojamas KTC Biologinių tyrimų skyriuje).

Kad įvykio vietos apžiūros būtų atliktos efektyviai, reikia įvykio vietų apžiūros specialistus nuolat aprūpinti individualios apsaugos priemonėmis, kurios padėtų išvengti paimtų pėdsakų užterštumo (kontaminacijos): tai vienkartiniai kombinezonai, pirštinės, burnos kaukės, avalynės apsauga ir t. t. Be to, specialistai jokių būdu negali pamiršti (to jie yra mokomi), kad imant biologinius pėdsakus ir panaudojus tam tikrus įrankius vienoje įvykio vietoje (pavyzdžiui, skalpelį, pincetą, daktiloskopinį šepetėlį ir kt.) kitoje vietoje jau reikia naudoti kitus arba turimus

⁷² Vaizdo adresas: www.okmmetaldetectors.com/products/metal-dete, prisijungimo laikas 2009-10-01.

dezinfekuoti (pavyzdžiui, apdoroti spiritu). To nesilaikant yra reali grėsmė, kad DNR tyrimas bus atliktas veltui (bet tai paaiškės tik atlikus DNR tyrimą, kai bus sunaudoti brangūs reagentai ir darbo laikas).

Mūsų nuomone, dar vienas rezervas padidinti apžiūrimų įvykio vietų skaičių – suaktyvinti viešosios policijos pareigūnų dalyvavimą apžiūrint nesunkių ir apysunkių nusikaltimų padarymo vietas. Ypač todėl, kad numatyta išplėsti jų funkcijas ir kad policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padaliniai papildoma viešosios policijos pareigūnų kriminalisto lagaminų atsargas.⁷³ Bet čia slypi pavojai (žmogiškasis faktorius), kad pėdsakai gali būti paimti nekokybiškai ar užteršti, laboratorijos vėl gaiš laiką, eikvos reagentus, o kitos užduotys tuo metu lauks eilės.

Kaip rodo atlikta analizė, šalyje veikia pakankamai efektyvi kriminalistinė įvykio vietų aptarnavimo sistema. Specialistai dalyvauja visų labai sunkių ir sunkių nusikaltimų padarymo vietų apžiūrose ir tyrimuose, paimamų pėdsakų ir kitų objektų kiekiai yra išpūdingi. Kyla klausimas, ar ekspertines įstaigas pasiekia visi nusikaltimų padarymo vietose paimti pėdsakai ir ar reikia to siekti. Iš darbe pateiktų statistinių duomenų matyti, kad, pavyzdžiui, 2006 m. rankų pėdsakai buvo paimti 6685 įvykio vietose, daktiloskopinių specialisto išvadų pateikta 6380, 2007 m. atitinkamai 5611 ir 5452, 2008 m. atitinkamai 5642 ir 5602, o štai per 2009 m. 9 mėn. paėmus rankų pėdsakus 3875 įvykio vietose pateiktos net 4033 specialisto išvados. Tai rodo, kad praktiškai beveik iš kiekvienos įvykio vietos paimti rankų pėdsakai pasiekia laboratorijas ir pastarosios laiku atlieka tyrimus. Tai leidžia daryti prielaidą, kad ir apžiūrėjus daugiau įvykio vietų iš esmės šios rūšies objektų tyrimai būtų atliekami priimtinais terminais.

Duomenys rodo, kad visai kitokia situacija, kai įvykio vietose paimti trasologiniai pėdsakai pateikiami laboratoriniam tyrimui: 2006 m. trasologiniai pėdsakai buvo paimti iš 8301 įvykio vietos ir laboratorijoje ištyrus pateiktos 3735 specialisto išvados, 2007 m. atitinkamai 7218 ir 2688, 2008 m. iš 8308 įvykio vietų paėmus trasologinius pėdsakus buvo pateiktos 3364 specialisto išvados, arba 2006 m. tik 45 proc. įvykio vietų, kuriose buvo paimti trasologiniai pėdsakai, buvo pateiktos specialisto išvados, 2007 m. – 37 proc., 2008 m. – 40 proc. Situaciją šiek tiek švelnina tai, kad atliekami preliminarūs pėdsakų tyrimai tiesiai įvykio vietose: 2006 m. tokių tyrimų buvo atlikta 3902, 2007 m. – 4447, 2008 m. – 4762, bet į šį skaičių patenka ir kitų pėdsakų rūšių preliminarūs tyrimai. Vertingiausias trasologinių tyrimų išvados yra identifikacinės: pavyzdžiui, per 2009 m. 9 mėn. iš atliktų 2520 trasologinių tyrimų 330 atvejų buvo identifikuoti ar avalynė, ar įrankis, ar kitas objektas.⁷⁴ Akivaizdu, jei tyrėjai imtų skirti daugiau užduočių atlikti trasologinius tyrimus, esant dabartiniams laboratorijų žmogiškiesiems

⁷³ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2006 m. spalio 18 d. įsakymas Nr. 5-V-602 „Dėl viešosios policijos pareigūnų funkcijų išplėtimo ir jų atskaitomybės“.

⁷⁴ KTC veiklos ataskaitos.

ištekliams, būtų susidurta su tyrimų atlikimo laiku problema (KTC ir Lietuvos teismo ekspertizės centre ši problema jau yra aktuali).

Analizuojant biologinės kilmės pėdsakų, paimtų atliekant įvykio vietų apžiūras, pateiktą tirti laboratorijai, matyti, kad 2006 m. biologiniai pėdsakai buvo paimti iš 5047 įvykio vietų ir buvo pateiktos 1759 specialisto išvados, 2007 m. atitinkamai 5067 ir 1239, 2008 m. atitinkamai 4392 ir 1674, per 2009 m. 9 mėn. iš 3082 įvykio vietų paėmus biologinės kilmės pėdsakus pateikta 1115 specialisto išvadų, t. y. iš viso per minėtą laikotarpį iš 17027 (kartu su esama 4000 užduočių DNR tyrimui eile) įvykio vietų paėmus biologinius pėdsakus buvo pateiktos 5787 specialisto išvados, tai sudaro 34 proc.⁷⁵ Šis procentas panašus į trasologinių pėdsakų ištyrimo procentą, bet, palyginę vienos ir kitos srities specialistų skaičių, gausime, kad trasologinius tyrimus atlieka kelis kartus daugiau specialistų.

Žinant policijos sistemos finansavimo sunkumus, vargu ar galima tikėtis naujų pareigybių steigimo. Todėl siekiant patenkinti užsakovų poreikius turimomis jėgomis, tenka giminingų sričių specialistų paskirti į probleminius barus. Vis dėlto daktiloskopinių ar trasologinių tyrimų specialistas negali atlikti DNR tyrimų. Mūsų manymu, juos galėtų atlikti apmokyti cheminių tyrimų specialistai, tačiau šiandien ir cheminių tyrimų srityje yra didelės užduočių eilės ir daugumą šių tyrimų reikia atlikti per gana trumpą laiką.

Pasak KTC viršininko pavauotojo G. Birmonto, šiuo metu KTC ir Lietuvos teismo ekspertizės centras yra užversti tyrimais, kurių dalis yra pertekliniai (biologiniai, trasologiniai, kompiuteriniai, įvykių autotechniniai, fonoskopiniai ir kt.). Nors šios įstaigos ir turi puikios įrangos, bet laiku iširti visų objektų nespėja. Vienas iš šios problemos sprendimo būdų galėtų būti specialisto ar eksperto mokymas modeliuoti įvykio vietoje esamą situaciją, kad būtų galima nustatyti ir paimti nusikaltėlio paliktus pėdsakus, kuriuos būtų galima iširti greitai ir gauti gerus rezultatus. Tačiau ir dalis tyrėjų, pavyzdžiui, norėdami nustatyti DNR, pateikia visus rastus objektus, nors aplinkybės ir rodo konkretų nusikaltimo padarymo būdą bei objekto priklausomumą nusikaltėliui.

Tačiau specialistų atliekamų įvykio vietos tyrimų kokybė dar nepakankama, todėl daugelis nusikalstamų veikų lieka neištirtos. Atsižvelgiant į Europos Sąjungos šalių praktiką, siekiant užtikrinti kokybišką nusikalstamų veikų vietų tyrimą, optimaliai išnaudoti esamus resursus, būtina užtikrinti profesionalų šios rūšies kriminalistinį aptarnavimą, didžiulį dėmesį skiriant labai sunkių, sunkių ir platų atgarsį visuomenėje sukėlusių nusikaltimų vietų tyrimams.

Kelti darbo efektyvumą, gerinti kokybę ir tiesiogiai padėti tirti nusikalstamas veikas – pagrindinis šalies kriminalistinių tyrimų padalinių uždavinys. Kitas svarbus dalykas – siekti, kad objektų tyrimai būtų atliekami per kuo trumpesnę laiką ir kokybiškai.

⁷⁵ Duomenys be MRU Teismo medicinos instituto Serologijos ir DNR laboratorijos veiklos rezultatų.

Skubėti negalima, nes tyrimai ir ekspertizės turi būti atliekami išsamiai ir kokybiškai, vadovaujantis ISO 17025 standartu. Vis dėlto ilgi tyrimų ir ekspertizių atlikimo terminai trukdo ikiteisminio tyrimo tyrėjams, vadovaujantis Baudžiamojo proceso kodekso 176 str., atlikti ikiteisminį tyrimą per kuo trumpesnę laiką ir sukelti pagrįstą nepasitenkinimą. Iš dalies kalti ir patys ikiteisminio tyrimo tyrėjai, nes jie skiria ir tokias užduotis, kurios nėra būtinos. Specialisto išvada norima patvirtinti tam tikrus faktus, kurie gali būti nustatyti pagal bylos aplinkybes ir taip yra akivaizdūs ir galėtų būti patikrinti ir užfiksuoti ar nustatyti kitais ikiteisminio tyrimo procesiniais veiksmais ar dokumentais.

Kita didžiausia ekspertinių įstaigų ilgai atliekamų tyrimų ir ekspertizių problema – vadinamieji pertekliniai klausimai, kadangi dėl jų ilgėja ne tik konkretaus tyrimo atlikimo laikas, bet ir apskritai tyrimų eilė. Jų priežastis – netiksliai suformuluotos užduotys. Pavyzdžiui, vienoje byloje dėl suklastoto vairuotojo pažymėjimo užsakovas užduotyje pateikė 20 klausimų (iš dokumentotyros ir chemijos srities). Kadangi specialistai neturi teisės keisti klausimų arba atsisakyti atsakyti į visus klausimus, tyrimas buvo atliekamas gerokai daugiau kaip 30 dienų. Gavęs atsakymą užsakovas atsirinko 4 atsakymus, aktualiausius jo tiriamajai bylai. Taip vagiamas specialisto laikas ir sąnaudos.

Kita nebūtinų (perteklinių) tyrimų priežastis ta, kad specialistai, atliekantys kompleksinį tyrimą (pavyzdžiui, biologinį ir daktiloskopinį) ir sprendžiantys asmens identifikavimo klausimą, turi atlikti tų pačių pateiktų objektų ir daktiloskopinį, ir biologinį tyrimus ir atsakyti į tuos pačius asmens identifikavimo klausimus. Daktiloskopinio tyrimo savikaina yra daug mažesnė, reikalauja mažesnių laiko bei reagentų sąnaudų nei atliekamo biologinio tyrimo. Tyrimų atlikimo laikas gerokai sutrumpėtų, jeigu specialistui būtų suteikta galimybė ir teisė atsisakyti atlikti, pavyzdžiui, biologinį tyrimą, jei atlikus daktiloskopinį tyrimą visiškai atsakoma į pateiktus klausimus ir pasiekiamas pagrindinis tikslas, t. y. identifikuojamas asmuo. Šie klausimai, ekspertinių įstaigų specialistų galva, tam tikrų teiginių forma turėtų būti įtraukti į būsimas rekomendacijas tyrėjams, kurių kūrime dalyvaus ir ekspertinės įstaigos.

Apie taisytiną padėtį atliekant ikiteisminį tyrimą prieš keletą metų prabilo ne tik šalies ekspertinės įstaigos, bet ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, sveikatos apsaugos ministerija, generalinė prokuratūra, Policijos departamentas. Šią problemą bandyta spręsti aukščiausiu lygmeniu. Lietuvos Respublikos Seime 2004 m. birželio 30 d. įvyko Teisės ir teisėtvarkos komiteto posėdis, kuriame svarstytos ikiteisminio tyrimo problemos, susijusios su specialistų išvadų ir ekspertizių paskyrimu. Buvo įvertinta, kad:

- 1) įvykio vietos tyrimą ir objektų tyrimo atlikimą ar skyrimą apsunkina: nepakankama ikiteisminio tyrimo pareigūnų ir prokurorų kvalifikacija, specializacijos pagal atskiras nusikaltimų rūšis stoka, nepatraukli profesija, susistemintų metodinių rekomendacijų

atskirų rūšių nusikaltimų tyrimo klausimais bei jų pagrindu parengtų mokymo programų ir mokymo sistemos nebuvimas. Tai sąlygoja žinių trūkumą ištirti objektus įvykio vietoje ir tinkamai bei pagrįstai skirti užduotis specialistams.

2) ekspertinių įstaigų veiklą ap sunkina: skiriamas nepagrįstai didelis tyrimo objektų skaičius, nekvalifikuotai suformuluotos užduotys, pateikiami ne visi tyrimui reikalingi objektai, pateikiami netinkamos kokybės arba netinkamai įpakuoti objektai, trūksta reikiamos tyrimams atlikti įrangos bei medžiagų, ekspertai ir specialistai nepagrįstai dažnai kviečiami į teismus, ekspertinėms įstaigoms trūksta lėšų siauros specializacijos aukštos kvalifikacijos specialistams samdyti.

Išanalizavęs susidariusią situaciją, Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas pasiūlė:

1) Lietuvos Respublikos Vyriausybei inicijuoti audito, leidžiančio įvertinti Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ikiteisminio tyrimo įstaigų, Valstybės saugumo departamento, Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, ekspertinių įstaigų galimybes įdiegti kokybės vadybos sistemas prokuratūroje, ikiteisminio tyrimo įstaigose ir ekspertinėse įstaigose;

2) ekspertinėms įstaigoms kartu su ikiteisminio tyrimo įstaigomis ir prokuratūra atsižvelgiant į dabar galiojančias baudžiamojo proceso normas parengti naujas metodines priemones, jas susisteminti ir išleisti kaip vieną leidinį.⁷⁶

Be to, reaguodama į tai, kad dėl netikslingų ir prastai parengtų ikiteisminio tyrimo tyrėjų skiriamų užduočių ilgėja laboratorinių tyrimų atlikimo terminai KTC, ir siekdama užtikrinti tinkamą Baudžiamojo proceso kodekso 176 str. 1 dalies vykdymą bei atsižvelgdama į Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto rekomendacijas, Generalinė prokuratūra 2005 m. siūlė prokurorams, organizuojantiems ikiteisminį tyrimą ir jam vadovaujantiems, kontroliuoti, kad ikiteisminio tyrimo pareigūnai, prieš skirdami užduotis atlikti DNR, ekonominius, rašysenos ir kt. tyrimus, kai ištirti pateikiama keliolika ir daugiau objektų, užduoties klausimus derintų su KTC atitinkamos srities specialistais.⁷⁷

Apibendrinant galima teigti, kad magistro baigiamajame darbe suformuluota hipotezė, jog, vystantis mokslo ir technikos laimėjimams, atsirandant naujoms technologinėms pėdsakų paieškos, fiksavimo ir paėmimo galimybėms, specialistams (ekspertams) naudojantis moderniausia pėdsakų tyrimo įranga ir metodais, dominuoja trijų rūšių pėdsakai (rankų pėdsakai, biologinės kilmės pėdsakai, trasologiniai pėdsakai) aiškinant nusikaltimus, pasitvirtino. Iš vienos pusės tai sudaro galimybes ekspertinėms įstaigoms sukonzentruoti dėmesį į šias sritis, stiprinant

⁷⁶ 2004 m. birželio 30 d. komiteto posėdis // http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4216&p_d=34902&p_k=1, prisijungimo laikas 2009-08-24.

⁷⁷ 2005-05-05 Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros aplinkraštis Nr. 7.2-1859 „Dėl efektyvesnio kriminalistinių tyrimų skyrimo“.

techninę bazę, steigiant pareigybes ir pan., bet iš kitos pusės jokia būdu negalima nuvertinti ir kitų rūšių pėdsakų, nes negalima tiksliai numatyti situacijos, kada būtent jie bus prioritetiniai ar vieninteliai.

IŠVADOS

1. Įvykio vietose randami, fiksuojami ir paaimami pėdsakai turi ypatingą įrodomąją reikšmę aiškinant nusikalstamas veikas. Šalyje veikia pakankamai efektyvi kriminalistinio įvykio vietų aptarnavimo sistema. Apžiūrint ir tiriant įvykio vietas specialistai orientuojami surasti, užfiksuoti ir paaimti kompleksą pėdsakų, susijusių su nusikalstama veika.

2. Kasmet specialistai apžiūri mažiau įvykio vietų: 2006 m. – apžiūrėta 44,3 proc., 2007 m. – 33,9 proc., 2008 – 32,6 proc. Esant tam pačiam kriminalistinių tyrimų padalinių specialistų skaičiui, situacijai gerinti šalies viešoji policija aprūpinta kriminalisto lagaminais, apmokoma atlikti nesunkių ir apysunkių nusikalstamų veikų įvykio vietų apžiūras.

3. Specialistai, atliekantys įvykio vietų apžiūras, kiekvienais metais yra centralizuotai aprūpinami kriminalistinėmis priemonėmis ir eksploatacinėmis medžiagomis, kurių pakanka kokybiškai atlikti apžiūras. Apžiūrų rezultatyvumas kasmet išlieka pakankamai aukštas: 2006 m. – pėdsakai buvo paaimti 79,9 proc. nuo visų apžiūrų, 2007 m. – 86,1 proc., 2008 m. – 84,6 proc.

4. Pastaruoju metu išryškėjo tendencija, kad nusikalstamų veikų tyrėjai ir prokurorai, organizuojantys ir kontroliuojantys ikiteisminį tyrimą, didesnę dėmesį skiria biologinės kilmės pėdsakams ir daro įtaką specialistams, kad jie būtų paaimti, o tyrėjams, kad būtų skirtos užduotys atlikti DNR tyrimą ir tais atvejais, kai laboratorinio tyrimo sėkmės tikimybė yra tik keli procentai. Dėl to įvykio vietų, kuriose buvo paaimti biologiniai pėdsakai, skaičius 2006–2007 m. buvo didesnis nei 5 tūkst., bet 2006–2008 m. DNR tyrimai buvo atlikti apie 34 proc. nuo visų įvykio vietų, kuriose jie buvo paaimti, skaičiaus.

5. Ekspertinės įstaigos, atliekančios DNR tyrimus, (daugiausia KTC) nespėja laiku atlikti visų skiriamų užduočių, todėl susidarė 4000 užduočių eilė. Padėtis taisytina organizaciniais sprendimais, nes didinti laboratorijos pajėgumus (techninius ir žmogiškuosius) nėra galimybių. Vienas iš sprendimų: parengti suderintas Generalinės prokuratūros, Teisingumo ministerijos, Policijos departamento ir ekspertinių įstaigų metodines rekomedacijas tyrėjams dėl užduočių skyrimo specialistams ir ekspertams.

6. Pastaruoju metu ryškėja tendencija, kad mažėja įvykio vietų apžiūros metu paaimamų rankų pėdsakų: 2006 m. jų buvo paaimta 17550, 2007 m. – 14247, 2008 m. – 13883. Tikimasi, kad pradėjus veikti naujai daktiloskopinei sistemai, kuri lygins ir delnų atspaudus, tyrėjams ir specialistams atsiras stimulus padidinti dėmesį rankų pėdsakų paieškai įvykio vietose.

7. Praktiškai beveik iš kiekvienos įvykio vietos paaimti rankų pėdsakai pasiekia laboratorijas ir pastarosios laiku atlieka tyrimus. Tai leidžia daryti prielaidą, kad, net ir apžiūrint

daugiau įvykio vietų ir paimant daugiau rankų pėdsakų, šios rūšies objektų tyrimai turėtų būti atliekami priimtinais terminais.

8. Pastaruoju laiku specialistai atlikdami įvykio vietų apžiūras paima santykinai didelį trasologinių pėdsakų skaičių: 2006 m. jų buvo paimta iš 8381 įvykio vietos, 2007 m. – iš 7218, 2008 m. – iš 8308, bet laboratorinio tyrimo procentas sudaro atitinkamai pagal minėtus metus: 45, 37, 40 proc. Galima prognozuoti, kad laboratorijoms užduočių atlikti trasologinius tyrimus nedaugės, nes daugėja įvykio vietų apžiūrų metu teikiamų specialisto išvadų: 2006 m. – 3902, 2007 m. – 4447, 2008 m. – 4762, kur nemenka sprendžiamų klausimų dalis priklauso trasologijos sričiai.

9. Centrinė policijos kriminalistinė laboratorija, kuri rengia įvykio vietos apžiūros specialistus ir kelia jų kvalifikaciją, privalo nuolat sekti atsirandančias kriminalistinės technikos, skirtos tobulinti įvykio vietos apžiūros kokybę, naujoves ir iš skiriamų lėšų (šalies biudžeto ar Europos Sąjungos fondų) jas įsigyti (pavyzdžiui, 3D sferinė kamera įvykio vietos tyrimui, 3D georadaras ir kt.).

10. Ekspertinės įstaigos, kurios tiria įvykio vietose paimtus nusikaltimo pėdsakus, ypatingą dėmesį turi skirti: šiuolaikinių tyrimų metodų ir metodikų įsisavinimui, naujos našesnės ir su naujomis galimybėmis tiriamosios įrangos įsigijimui, kokybės vadybos sistemos standartų taikymui, metodų akreditacijai, jos palaikymui bei akreditavimo srities plėtimui. Viena iš organizacinių priemonių, kuri apsaugo laboratorijas nuo nebūtinų užduočių gavimo, yra sistemingai organizuojami teisėjų, prokurorų, tyrėjų, specialistų mokymai, metodinių rekomendacijų, analitinių apžvalgų, žinybinių ir tarpžinybinių norminių teisės aktų rengimas.

REKOMENDACIJOS

Siekiant, kad kuo didesnis įvykio vietų skaičius būtų apžiūrimas tam parengtų specialistų, ir siekiant, kad nenukentėtų kokybė, kad visi pėdsakai, susiję su nusikalstamomis veikomis, pasiektų ekspertines įstaigas, o pastarosios pajėgtų laiku atlikti jų tyrimus, rekomenduojama, kad:

1. Specialistai, dalyvaujantys įvykio vietų apžiūrose ir tyrimuose, vadovautusi modeliavimo principu ieškodami nusikaltimo pėdsakų komplekso ir jį paimdami;

2. Įvykio vietos apžiūros specialistai būtų aprūpinti šiuolaikinėmis pėdsakų paieškos, fiksavimo ir paėmimo priemonėmis;

3. Apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų kriminalistinių tyrimų padalinių vadovai sistemingai vykdytų apskrities rajonų komisariatų kriminalistinių tyrimų padalinių specialistų darbo įvykio vietoje kontrolę, atkreipdami dėmesį į paimamų pėdsakų kokybę ir vertę nusikaltimų tyrimui;

4. Policijos vadovybė vadovaudamasi esama normine baze pareikalautų suaktyvinti viešosios policijos pareigūnų, kurių pareigybių aprašymuose yra nustatyta įvykio vietos apžiūros funkcija ir kurie yra apmokyti dirbti naudodamiesi kriminalisto lagaminu, dalyvavimą apžiūrint įvykio vietas pagal B ir C kategorijos pranešimus apie nusikalstamas veikas;

5. Specialistai, dalyvaujantys įvykio vietų apžiūrose ir tyrimuose, konsultuotų užsakovus dėl optimalaus užduočių skyrimo bei klausimų specialistui formulavimo ir tą pažymėtų įvykio vietos apžiūros procesiniuose dokumentuose;

6. Užsakovai – tyrėjai, prokurorai, ikiteisminio tyrimo teisėjai vengtų formuluoti netikslingus ir netinkamus klausimus, derintų užduotis ir klausimus su ekspertinių įstaigų specialistais;

7. Ekspertinės įstaigos sistemingai organizuotų mokymus tyrėjams, prokurorams, ikiteisminio tyrimo teisėjams dėl nebūtinų užduočių specialistams ir ekspertams skyrimo vengimo;

8. Ekspertinės įstaigos ieškotų papildomo finansavimo šaltinių (pavyzdžiui, iš Europos Sąjungos investicinių projektų, kitų fondų) dėl naujos įrangos įsigijimo ir naujų tyrimo rūšių diegimo ar stiprinimo;

9. Ekspertinės įstaigos taikytų lanksčią veiklos strategiją dėl papildomų pareigybių steigimo arba esamų pareigybių perskirstymo;

10. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras, kaip centrinė ekspertinė policijos įstaiga, pagal savo nuostatus formuojanti kriminalistinę politiką, teiktų siūlymus dėl

šalies policijos kriminalistinio aptarnavimo sistemos optimizavimo, atsižvelgdama į Europos Sąjungos iniciatyvą dėl daktiloskopinių ir DNR tyrimo metodų akreditavimo.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

I. Įstatymai bei kiti norminiai aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija: LR piliečių priimta 1992 m. spalio 25 d. referendume. Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimo leidykla, 1993.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekas. 2002 m. kovo 14 d. Nr. IX-785 // http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_ivairus.kodeksai, prisijungimo laikas 2009-08-02.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras, I–IV dalys. Vilnius, 2003.
4. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. 1999 m. sausio 14 d. Nr. VIII-029//http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=312242, prisijungimo laikas 2009-09-03.
5. Lietuvos Respublikos teismo ekspertizės įstatymas. 2002m. spalio 29 d. Nr. IX-1161//http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=193737&p_query=&p_tr2=, prisijungimo laikas 2009-08-03.
6. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2007 m. rugpjūčio 22 d. įsakymas Nr. 5-V-568 „Dėl Lietuvos policijos kinologijos centro reorganizavimo prijungimo prie Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro būdų“, <http://ktc.policija.lt/>, prisijungimo laikas 2009-08-02.
7. Įsakymas „Dėl Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro viršininko 2008 m. lapkričio 19 d. įsakymo Nr. 140-V-128 „Dėl specialistų sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“, sąrašas atnaujintas 2009-09-17, <http://ktc.policija.lt/> prisijungimo laikas 2009-09-20.
8. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2007 m. spalio 30 d. įsakymas Nr. I-146 „Dėl generalinio prokuroro 2003 m. balandžio 11 d. įsakymo Nr. I-51 „Dėl baudžiamojo proceso dokumentų (blankų) pavyzdžių patvirtinimo“ pakeitimo“, <http://www.prokuraturos.lt/Teisinėinformacija/Generalinioprokuroroįsakymai/tabid/148/Default.aspx>, prisijungimo laikas 2009-09-01.
9. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2008 m. liepos 11 d. įsakymas Nr. 5-V-398 „Dėl Objektų tyrimo, ekspertizių atlikimo ir paaiškinimo teikimo Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centre bei teritorinių policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padaliniuose nuostatų patvirtinimo“.
10. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2006 m. liepos 24 d. įsakymas Nr. 5-V-454 „Dėl Teritorinių policijos įstaigų veiklos apžiūrint ir tiriant įvykio vietas tobulinimo koncepcijos patvirtinimo“.
11. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2002 m. sausio 28 d. įsakymas Nr. 38 „Dėl Nekvalifikuotų nusikaltimų įvykio vietų apžiūros metodinių rekomendacijų patvirtinimo“.
12. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2006 m. spalio 18 d. įsakymas Nr. 5-V-602 „Del viešosios policijos pareigūnų funkcijų išplėtimo ir jų atskaitomybės“.
13. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2006 m. rugpjūčio 11 d. įsakymas Nr. 5-V-496 „Dėl Įvykio vietos apžiūros naudojant kriminalisto lagaminą kvalifikacijos tobulinimo programos patvirtinimo“.
14. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2005 m. rugpjūčio 16 d. įsakymas Nr. 499 „Dėl Tipinio teritorinių policijos įstaigų operatyvinių grupių ir policijos patrulių reagavimo į pranešimus apie nusikalstamas veikas, kitus teisės pažeidimus ar įvykius tvarkos aprašo patvirtinimo“.
15. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2006 m. liepos 24 d. įsakymas Nr. 5-V-454 „Dėl Teritorinių policijos įstaigų veiklos apžiūrint ir tiriant įvykio vietas tobulinimo koncepcijos patvirtinimo“.
16. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro ir Lietuvos policijos generalinio komisaro 2008 m. balandžio 29 d. įsakymas Nr. I-60/5-V-210 „Dėl ikiteisminio tyrimo gerinimo plano ir jo įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“.

<http://www.prokuraturos.lt/Teisin%C4%97informacija/Generalinioprokuroro%C4%AFsakymai/tabid/148/Default.aspx>, prisijungimo laikas 2009-09-08.

17. 2005-05-05 Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros aplinkraštis Nr. 7.2-1859 „Dėl efektyvesnio kriminalistinių tyrimų skyrimo“.

18. [Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Estijos Respublikos policijos valdybos ir Estijos Respublikos kriminalistinių tyrimų instituto susitarimas dėl bendradarbiavimo keičiantis ir lyginant DNR analites DNR registre//2008 06 17 Talinas, Estija](http://www.policija.lt/index.php?id=2603), <http://www.policija.lt/index.php?id=2603>, prisijungimo laikas 2009-09-19.

19. Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir Latvijos Respublikos valstybinės policijos susitarimas dėl bendradarbiavimo keičiantis ir lyginant DNR analites DNR registre // 2009 m. vasario 19 d., Biržai, Lietuvos Respublika (lietuvių, anglų, latvių klb.), <http://www.policija.lt/index.php?id=2603>, prisijungimo laikas 2009-09-19.

II. Specialioji literatūra ir kitos publikacijos

20. Аверьянова Т. В., Белкин Р. С., Корухов Ю. Г., Россинская Е. Р. Криминалистика. Москва, 2008.

21. Kurapka E., Malevski H., Palskys E., Kuklianskis S. Kriminalistikos technikos pagrindai: vadovėlis. Vilnius, 1998.

22. Malevski H. Įvykio vietos apžiūra. Vilnius, 1999.

23. Malevski H. Įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas: naujas kriminalistinės koncepcijos modelis. Daktaro disertacijos santrauka. Vilnius, 1997.

24. Moszczyński J. Daktyloskopia. Laboratorium Kryminalistyczne Komendy Głównej Policji, 1997.

25. Garmus A., Kurapka E., Cèpla A. Teismo medicina, vadovėlis. Vilnius, 2000.

26. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras. Įvykio vietos tyrimo atmintinė, Vilnius, 2007.

27. Генеральная прокуратура РФ, НИИ проблем укрепления законности и правопорядка. Справочная книга криминалиста. Москва, 2000.

28. Informationen zur Tatortarbeit, Bundeskriminalamt, März 2009, Ausgabe 19.

29. Problemy kryminalistyki. 260/2008.

30. Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Kriminalistinių ekspertizių tarnyba. Asmens identifikavimas genetinės analizės būdu: metodinės rekomendacijos. Vilnius, 1999.

31. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras. Objektų kriminalistiniai tyrimai: metodinis leidinys. Vilnius, 2004.

32. Lietuvos teismo ekspertizės centras. Trasologinės ekspertizės (skyrimas ir medžiagos ruošimas): metodinės rekomendacijos. Vilnius, 2001.

33. 2004 m. birželio 30 d. komiteto posėdis

//http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4216&p_d=34902&p_k=1, prisijungimo laikas 2009-08-24.

34. Fingerprints, http://en.wikipedia.org/wiki/Francis_Galton#Fingerprints, prisijungimo laikas 2009-10-23.

35. Obserwacja palców, Policja, Nr. 8(53), sierpień 2009 r., www.gazeta.policja.pl, prisijungimo laikas 2009-09-12.

36. Akreditavimo pažymėjimas, <http://ktc.policija.lt/>, prisijungimo laikas 2009-09-09.

37. Nusikalstamumo statistika, <http://www.ird.lt/news.php>, prisijungimo laikas 2009-08-17.

38. Kriminalistinių tyrimų raida Lietuvoje, <http://ktc.policija.lt/>, prisijungimo laikas 2009-10-23.

39. <http://www.ltec.lt/lt/kokybes-politika>, prisijungimo laikas 2009-09-09.
40. Публикации журнала "Специальная Техника" №3 1998 год., <http://images.google.lt/imgres?imgurl=http://st.ess.ru/publications/articles/spr/spr1.jpg&imgrefurl=http://st.ess.ru/publications/articles/spr/spr.htm&usg>, prisijungimo laikas 2009-09-23.
41. Gamintojas – firma „Криминалистическая техника“, atvaizduojamas vaizdas adresu: www.krimtex.ru/chemodan.htm, prisijungimo laikas 2009-09-12.
42. Mokslininkai teigia, kad nusikaltėliai galėtų klastoti DNR, <http://www.technologijos.lt/n/mokslas/biotechnologijos/straipsnis-8731/straipsnis?name=straipsnis-8731&l=2&p=1>, prisijungimo laikas 2009-09-30
43. Modernizuojama automatizuota daktiloskopinė identifikacijos sistema, <http://www.policija.lt/index.php?id=224>, prisijungimo laikas 2009-10-20.
44. Išrinktos geriausios metų bylos, 2008-10-28, <http://www.policija.lt/index.php?id=3787>, prisijungimo laikas 2009-09-02.
45. Sferinė kamera įvykio vietai tirti, www.deltasphere.com/deltasphere_kitchenmurder.htm, prisijungimo laikas 2009-10-01.
46. Georadarai, www.okmmetaldetectors.com/products/metal-dete., prisijungimo laikas 2009-10-01.
47. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro veiklos ataskaitos (nepublikuota).

**PĖDSAKAI ĮVYKIO VIETOJE:
SURADIMAS, FIKSAVIMAS, PAĖMIMAS**

SANTRAUKA

Šiame magistro baigiamajame darbe nagrinėjama ganėtinai svarbi ir aktuali tema „Pėdsakai įvykio vietoje: suradimas, fiksavimas, paėmimas“. Svarbi todėl, kad, turint omenyje dabartinę ne tik Lietuvos, bet ir pasaulio ekonominę situaciją, pastebimai daugėja nusikalstamų veikų, kurios dėl įvairių technologijų ir mokslo vystymosi tampa vis sudėtingesnės ir labiau apgalvotos. Aktuali todėl, kad kiekvienas esame vienodai suinteresuoti, kad kuo daugiau tokių nusikalstamų veikų būtų išaiškinta: surastas nusikaltėlis ir būtų tinkamai už tai nubaustas. Būtent nuo šios vietos ir tampa svarbi šio baigiamojo darbo tema, kuri ir yra skirta supažindinti su pėdsakų samprata, dažniausiai įvykio vietoje randamų pėdsakų rūšimis bei pagrindinėmis taisyklėmis, kaip reikėtų tinkamai pėdsakus užfiksuoti, kad jie neprarastų pagrindinės savo vertybės – tai yra to svarbaus ir neįkainojamo įnašo į sėkmingą tyrimo baigtį.

Taigi pirmojoje darbo dalyje trumpai išdėstyta, kas yra pėdsakai, ir argumentuojama, kodėl šiame baigiamajame darbe nagrinėjamos iš esmės dvi pagrindinės pėdsakų rūšys: rankų pėdsakai bei biologiniai pėdsakai. Toliau nagrinėjant šių dviejų pėdsakų rūšių suradimo, paėmimo bei užfiksavimo subtilybes pateikiama nemažai vaizdinės medžiagos.

Antroje darbo dalyje pateikta nemažai statistinių duomenų apie užregistruotas nusikalstamas veikas, apie atliktas apžiūras bei kiek buvo paimta pėdsakų ir kokia iš to buvo gauta nauda. Nagrinėjant statistinius duomenis paaiškėja pėdsakų rezultatyvumo mažėjimo priežastys, taip pat paminėti jau išleisti ar pakoreguoti teisės norminiai aktai, kurie turėtų pagerinti tokią susidariusią padėtį.

Trečiojoje baigiamojo darbo dalyje aptariamos išryškėjusios pėdsakų suradimo, paėmimo bei užfiksavimo bei su šia veikla susijusios problemos (specialios mokyklos nebuvimas, didelė personalo kaita ir kitos), taip pat pateikiami galimi šių problemų sprendimo būdai bei tolesnės ir tobulesnės šios veiklos vizijos.

Darbo pabaigoje pateikiamos išvados ir rekomendacijos dėl tolesnio šios veiklos gerinimo.

**TRACE EVIDENCES AT THE CRIME SCENE:
LOCATING, FIXATION AND RECOVERY**

SUMMARY

In this master's thesis a quite sensitive and topical subject – TRACE EVIDENCES AT THE CRIME SCENE: LOCATING, FIXATION AND RECOVERY were analyzed. The criminal situation is getting worse everyday because of economical decline and advanced technologies that are involved in committing crime. That is why this topic is so sensitive. All of us are interested in finding and punishing criminal, regardless whether we were affected somehow by the crimes or not. And that is why this subject is so relevant. In this master's thesis you can find the description of the trace evidences' concept, the kinds of most discovered trace evidences are the main rules how correctly fixate and not to lose traces (this part is the most important to make the whole investigation successful). Why trace evidences were chosen and why only two particular kinds of them (biological and fingerprints) are being analyzed?

The first part of the master's thesis will answer these questions. Also you will find the pictures, which visually depict the beforementioned matter.

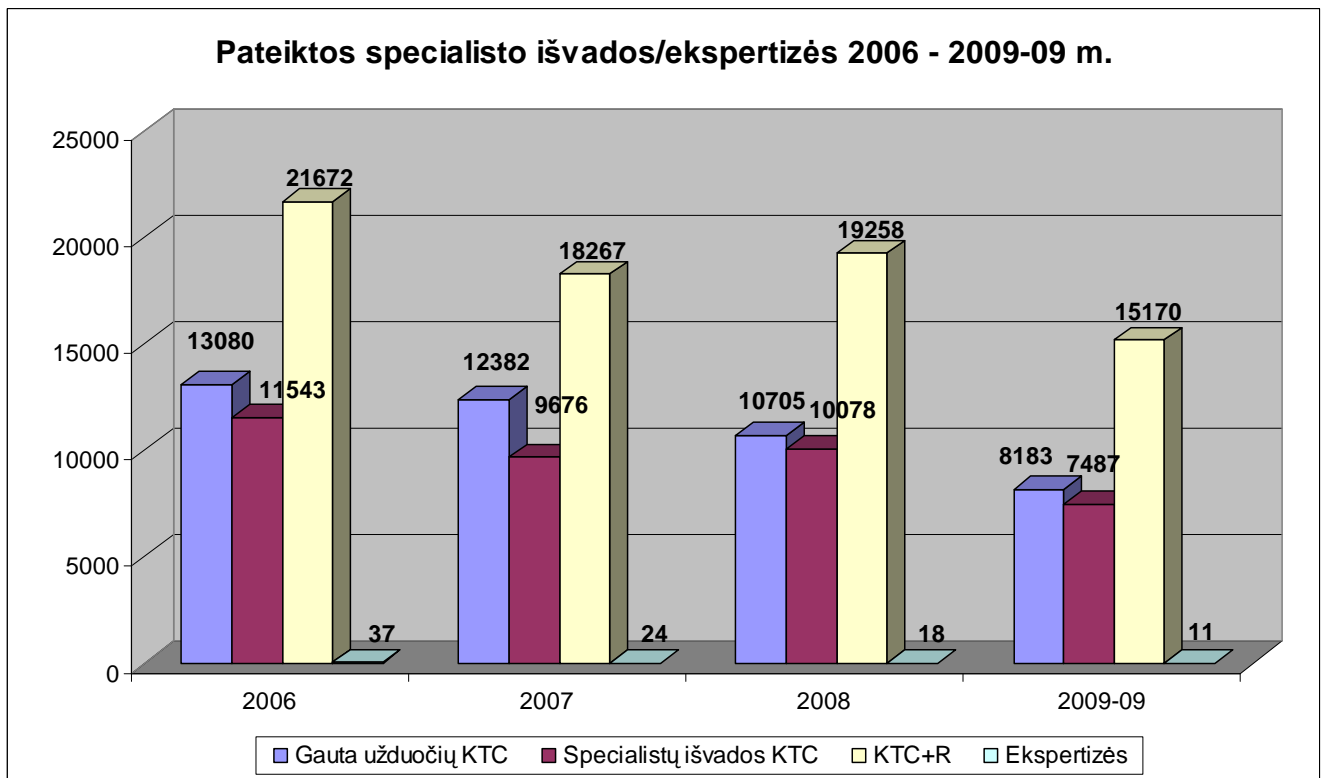
We can see the statistical information about registered criminal activities, carried out inspections and the amount of taken trace evidences in the second part of master's thesis. While analyzing this statistical information it's became obvious why the traces which are being found in the places of the crimes are tend to become less and less informative. In the second part of thesis you can also find the answer how the legal acts of the Republic of Lithuania could improve this situation.

The problems of trace evidences' detection, fixation and recovery the are described in the third part of master's thesis. The possible solutions of these problems are being discussed as well.

Lastly, the conclusions and recommendations of further improvement of this activity are given.

1 PRIEDAS

Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro 2006–2009 m. 9 mėn. pateiktų specialistų išvadų ir ekspertizės aktų suvestinė

Pastaba: KTC+R – reiškia bendrą KTC ir teritorinių policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padalinių pateiktų specialisto išvadų skaičių.

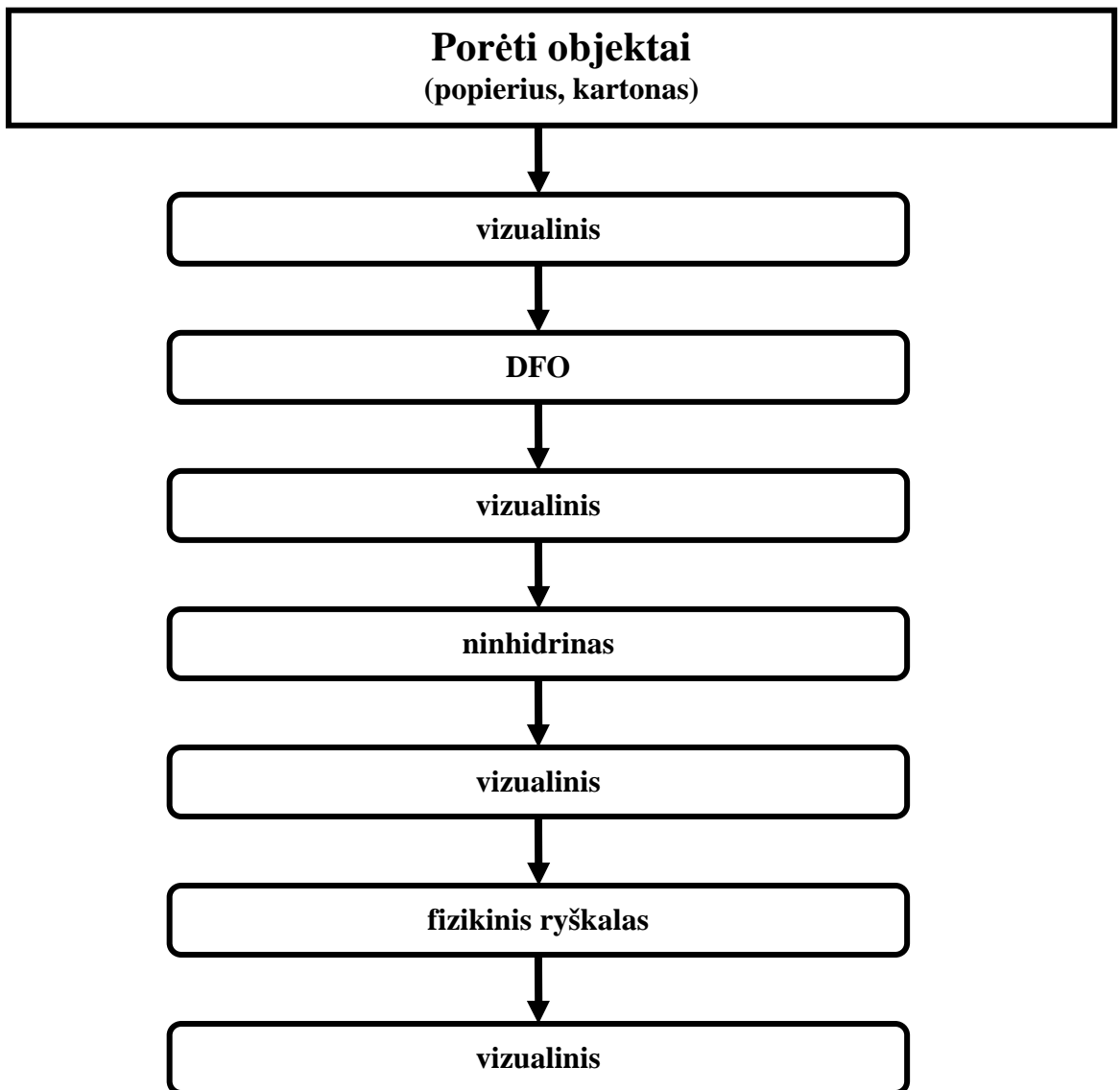
2 PRIEDAS

Lietuvos teismo ekspertizės centro 2007–2008 m. padarytų ekspertizių suvestinė

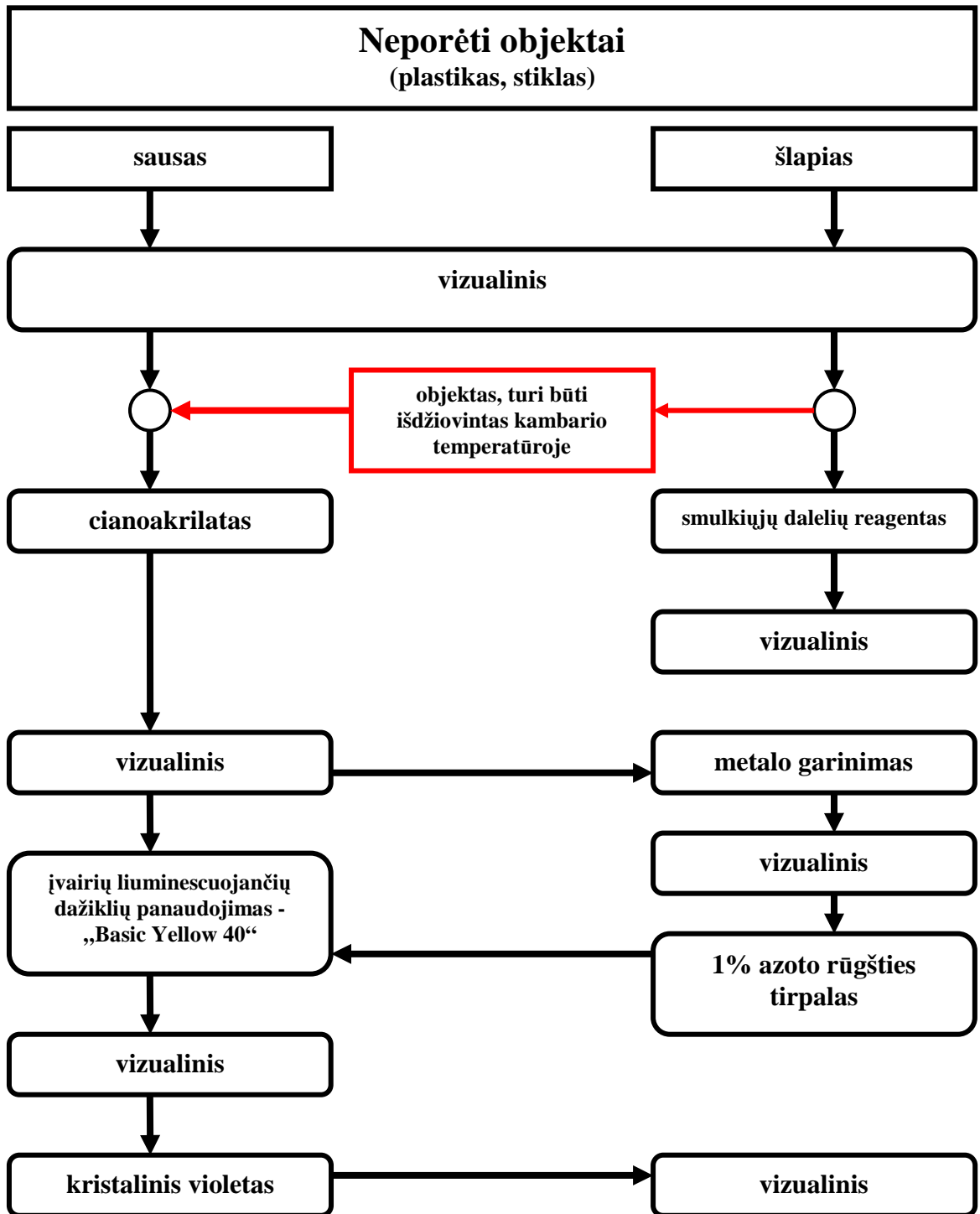
Priedas Nr.

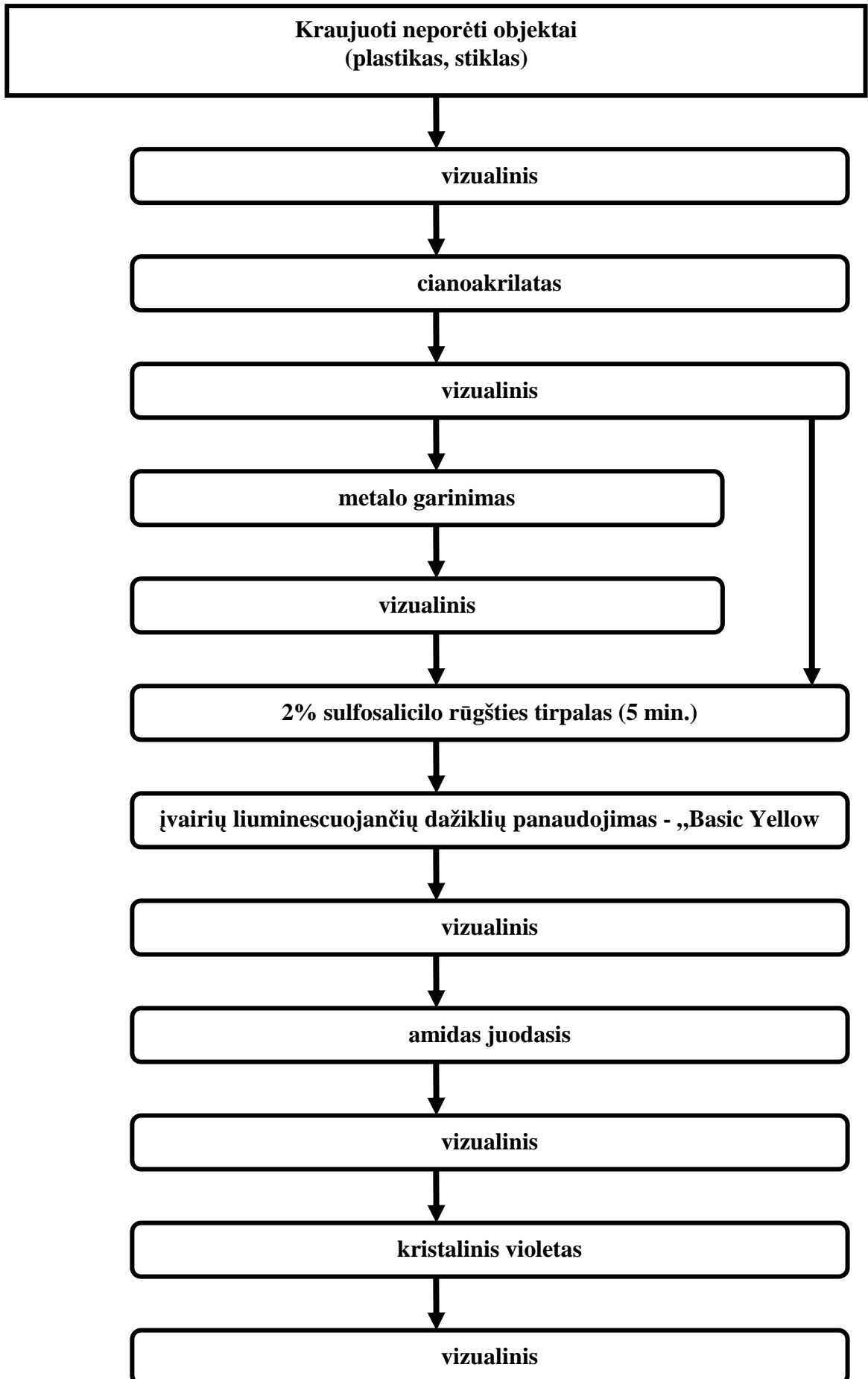
Eil. Nr.	Skyriai	Darbuotojų, atliekančių ekspertizes, skaičius		Padaryta ekspertizių		Ekspertizių skaičius vienam darbuotojui		Liko nepadarytų ekspertizių 2008 m.
		2008m.	2007 m.	2008 m.	2007 m.	2008m.	2007 m.	
1	Rašysenos ekspertizių	12,0	12,0	649	603	54,1	50,3	52
2	Fonoskopinių ekspertizių	9,0	9,0	81	87	9,0	9,7	30
3	Dokumentų ekspertizių	6,0	6,00	342	338	57,0	56,3	30
4	Trasologinių ir balistinių ekspertizių	5,5	5,50	319	331	58,0	60,2	142
5	Medžiagų ir gaminių tyrimų	17,50	19,5	771	900	44,1	46,2	60
6	Autorių teisių objektų tyrimų	5,0	5,0	393	398	78,6	79,6	59
7	Ekonominių ekspertizių	10,0	10,0	34	48	3,4	4,8	18
8	Eismo įvykių tyrimų	11,00	11,0	681	677	61,9	61,5	131
9	Techninių ekspertizių	7,00	5,0	172	148	24,6	29,6	60
10	Kompiuterinių tyrimų	6,00	6,00	75	74	12,5	12,3	49
11	Klaipėdos skyrius	8,00	7,0	379	388	47,4	55,4	49
12	Šiaulių skyrius	7,0	7,0	328	354	46,9	50,6	87
	Viso	104,00	103,00	4224	4346	40,62	42,19	767

Rankų pėdsakų paieškos būdų taikymo eiliškumo rekomendacija ant porėtų objektų

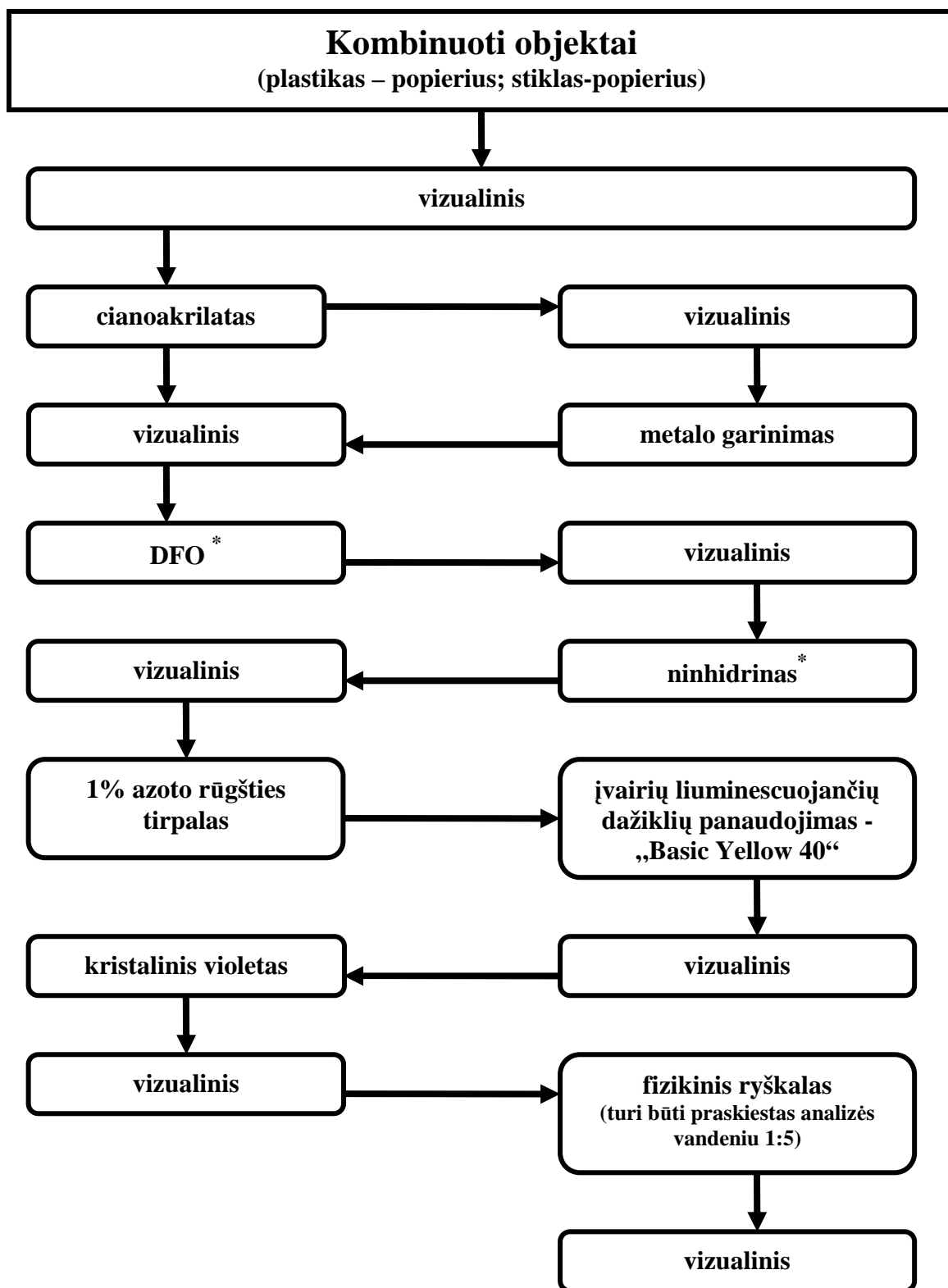

Rankų pėdsakų paieškos būdų taikymo eiliškumo rekomendacija ant neporėtų objektų:

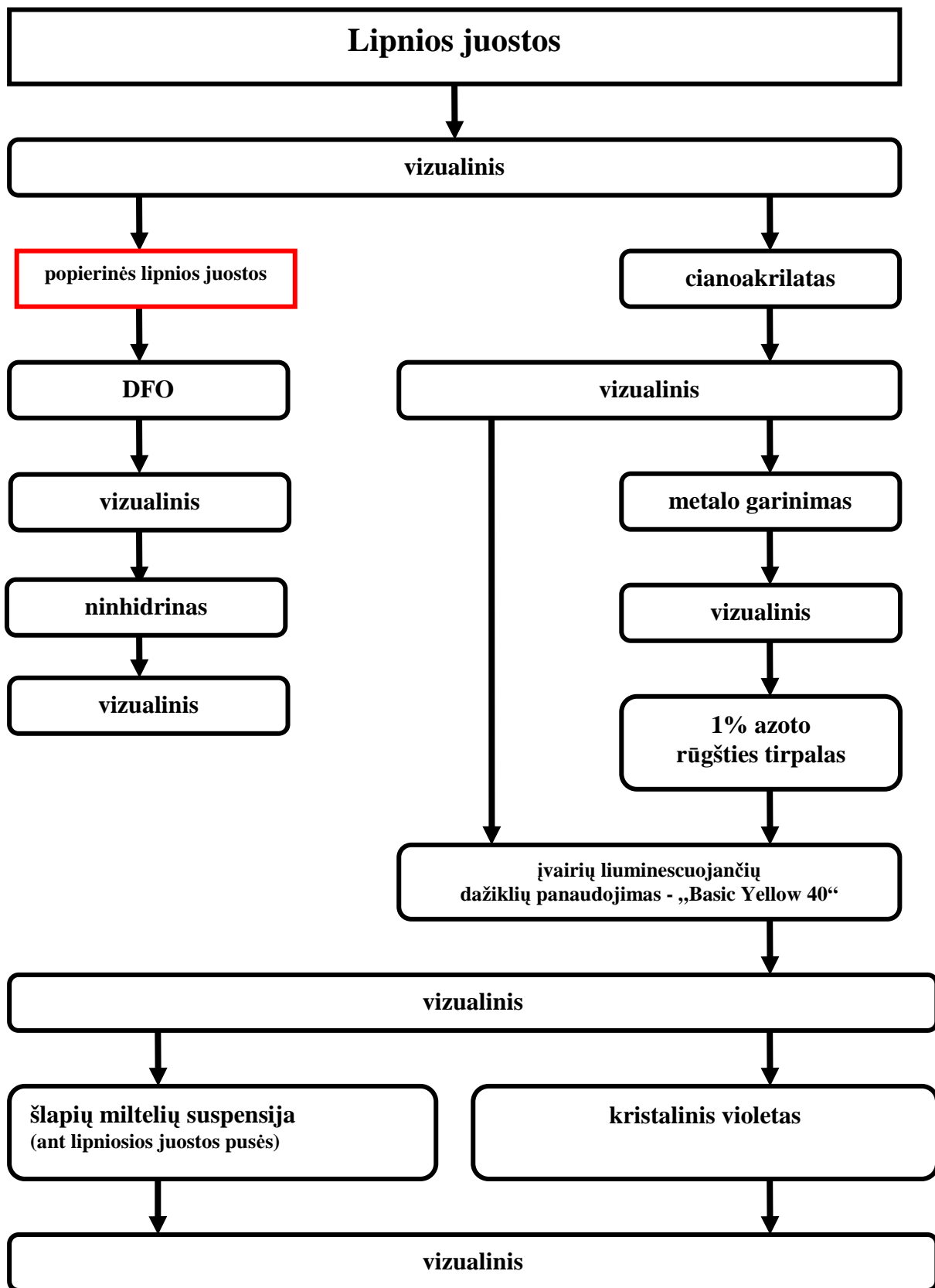

Rankų pėdsakų paieškos būdų taikymo eiliškumo rekomendacija ant kombinuotų objektų

* Apdorojamas tik porėtas objektas.

Rankų pėdsakų paieškos būdų taikymo eiliškumo rekomendacija ant lipnių juostų

Įvykio vietos apžiūros lagamino komplektacija

Eil. Nr.	Pavadinimas	Mat. vnt.	Kiekis	Pastabos
1.	Milteliai, nemagnetiniai juodi	g	30	
2.	Milteliai, nemagnetiniai balti (šviesūs)	g	30	
3.	Milteliai, magnetiniai juodi	g	30	
4.	Milteliai, magnetiniai balti (šviesūs)	g	30	
5.	Magnetinis teptukas	vnt.	1	
6.	Daktiloskopinis šepetėlis (natūralaus gyvūno plauko)	vnt.	1	
7.	Daktiloskopinė plėvelė	rul.	1	
8.	Dėžutė (daktiloskopin. milteliams ir šepetėliams)	vnt.	1	
9.	Rašalo tūbelė (daktiloskopavimui)	vnt.	1	50 ml
10.	Stiklo plokštelė	vnt.	1	
11.	Kortelės daktiloskopavimui	vnt.	10	
12.	Daktiloskopinis volelis	vnt.	1	
13.	Rinkinys lavonų daktiloskopavimui (šaukštas lavonams daktiloskopuoti)	vnt.	1	
14.	Replės	vnt.	1	
15.	Atsuktuvų rinkinys	vnt.	1	
16.	Peilis, lenktinis	vnt.	1	
17.	Žirklys	vnt.	1	
18.	Pincetas	vnt.	1	
19.	Stiklapjovis	vnt.	1	
20.	Pasta „Mikrosil“ (trasologinių pėdsakų išliejoms)	vnt.	1	
21.	Ruletė, 5 m	vnt.	1	
22.	Numeriai įvykio vietai pažymėti	vnt.	10	
23.	Įtampos indikatorius (atsuktuvas su įtampos indikatoriumi)	vnt.	1	
24.	Žibintuvėlis (R20 elementams)	vnt.	1	
25.	Padidinimo stiklas 4X (8X)	vnt.	1	
26.	Pakavimo maišeliai	vnt.	10	
27.	Plastilinas	vnt.	1	20 g
28.	Rinkinys (tušinukas, pieštukas, liniuotė, trintukas, milimetrinio popieriaus bloknatas)	komplekt.	1	
29.	Gipsas	kg	2	
30.	Lipni juosta	rul.	1	
31.	Lagamino komplektacijos sąrašas, naudojimosi instrumentais bei prietaisais instrukcija	vnt.	1	

Jovita Nedveckytė
jovitaned@yahoo.com